

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
<< ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ >>**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ
ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΟΥΒΑΡΑΣ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ , ΜΑΪΟΣ , 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών *Τραπεζικής και
Χρηματοοικονομικής Διοίκησης*

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Οφέλη και Επιπτώσεις από τη Παραμονή μιας Χώρας στη
Ζώνη του Ευρώ

Γιώργος Τζουβάρας

Επιβλέπων Καθηγητής
Αντώνης Γεωργόπουλος

Μάιος 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών *Τραπεζικής και
Χρηματοοικονομικής Διοίκησης***

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Οφέλη και Επιπτώσεις από τη Παραμονή μιας Χώρας στη
Ζώνη του Ευρώ**

Γιώργος Τζουβάρας

**Επιβλέπων Καθηγητής
Αντώνης Γεωργόπουλος**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοίκησης από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2016

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία χωρίζεται σε τρία κεφάλαια.

Στο πρώτο, γίνεται μια σύντομη ιστορική αναφορά στις πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που οδήγησαν από την Ευρωπαϊκή στη Πολιτική και Οικονομική Ένωση. Αναφέρονται οι χώρες της Ευρωζώνης, τί είναι η τελευταία και ποιες είναι οι οικονομικές προϋποθέσεις και τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ βάσει των οποίων μια χώρα δύναται να αποτελέσει μέλος της ζώνης του Ευρώ. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και στο ρόλο που διαδραματίζει σαν ο ανώτατος διαχειριστής του κοινού νομίσματος της Ευρωζώνης που είναι το Ευρώ. Τα οφέλη και οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μια χώρα από τη συμμετοχή της στη ζώνη του Ευρώ είναι παράγοντες που, στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύονται διεξοδικά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, στο πρώτο μέρος του, παρουσιάζονται διαχρονικά τα κριτήρια σύγκλισης για τις χώρες εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν ανήκουν στην Ευρωζώνη και εξάγονται συμπεράσματα σχετικά με τη δυνατότητα υπαγωγής τους. Στο δεύτερο μέρος του δευτέρου κεφαλαίου, αναλύονται το πώς επηρεάστηκε η Ευρωζώνη από την παγκόσμια οικονομική κρίση, ποια ήταν τα αίτια της κρίσης αυτής και ποιες ήταν οι συνέπειες της στην Ελλάδα.

Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται δύο πρόσφατα παραδείγματα που αποτελούν τη καλύτερη απόδειξη της οικονομικής κρίσης και των συνεπειών της σε όλο το πλανήτη και ειδικότερα στην Ευρωζώνη. Το ένα έχει να κάνει με το κούρεμα των καταθέσεων στη Κύπρο και το άλλο με τη κρίση στην Ελλάδα και τον έλεγχο των κεφαλαίων.

Summary

The present thesis is divided into three parts:

In the first, a brief historical reference is made to the political and economic conditions which led from the European Community to the European Political and Economic Union. An account of the list of countries belonging to the Eurozone is given including the last country joining the latter. What is more, the economic presuppositions as well as the convergence criteria of the Maastricht Treaty which are required for a country to be part of the Eurozone are discussed. Furthermore, a reference is made to the European Central Bank (ECB) and its role as the “supreme manager” of the common currency namely the euro. The benefits and the hazards which a country may face from its participation in the Eurozone are factors which are analyzed thoroughly in the first chapter.

In the second chapter and more specifically in its first part the main focus is on the question of whether the non-Eurozone countries meet the convergence criteria over the years and conclusions are drawn relating to their ability to join in. In the second part of the second chapter we analyze how the Eurozone was affected by the international economic crisis, the causes of this crisis and its consequences in Greece.

Eventually, in the third we present two recent examples which constitute the best indication of the present economic crisis and its implications throughout the world and especially in the Eurozone. The First refers to the bail in the Cyprus and the second refers to the capital control in Greece.

Περιεχόμενα

1	Ευρωζώνη	5
1.1	Από την Ευρωπαϊκή στην Πολιτική και Οικονομική Ένωση.....	5
1.1.1	Τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ.....	12
1.1.2	Τι είναι Ευρωζώνη.....	20
1.1.3	Οικονομικές προϋποθέσεις ένταξης μιας Ευρωπαϊκής χώρας στη ζώνη του Ευρώ...21	
1.1.4	Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.....	22
1.1.5	Αξιολόγηση της δυνατότητας υπαγωγής μιας χώρας στη ζώνη του Ευρώ.....	24
1.1.6	Η Ελλάδα στην Ευρωζώνη.....	25
1.2	Οφέλη και Κίνδυνοι από τη συμμετοχή μιας χώρας στη ζώνη του Ευρώ.....	26
1.2.1	Οφέλη.....	26
1.2.2	Κίνδυνοι.....	27
1.2.3	Η δυσκολία εφαρμογής της θεωρίας των «άριστων νομισματικών περιοχών» στη ζώνη του Ευρώ.....	37
1.2.4	Ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει το εμπόριο λόγω των διαταραχών ζήτησης.....	39
1.2.5	Οι «ακαμψίες» των αγορών εργασίας στην Ευρωζώνη.....	40
2	Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και Ευρωζώνη	42
2.1	Εισαγωγή.....	42
2.2	Διαχρονική παρουσίαση των τεσσάρων κριτηρίων σύγκλισης, για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν ανήκουν στην Ευρωζώνη.....	45
2.3	Παγκόσμια οικονομική κρίση και πως επηρέασε την Ευρωζώνη.....	50
2.3.1	Τα αίτια της Κρίσης στην Ευρωζώνη.....	50
2.3.2	Πώς συσχετίζεται η παγκόσμια οικονομική κρίση με την κρίση στην Ευρωζώνη.....	57
2.3.2.1	Εισαγωγή.....	57
2.3.2.2	Νομισματικές Ζώνες.....	58
2.3.2.3	Η ζώνη του ευρώ.....	59
2.3.2.4	Η ζώνη του ευρώ και η κρίση.....	60
2.3.2.5	Συνέπειες της κρίσης στην Ελλάδα.....	61
3	Η κρίση στη Κύπρο: το κούρεμα των καταθέσεων – Η κρίση στην Ελλάδα και ο έλεγχος κεφαλαίων	64
3.1	Τα αίτια της κρίσης στην Κύπρο.....	64
3.2	Το κούρεμα των καταθέσεων στις Κυπριακές τράπεζες.....	65

3.3	Πολιτικές συνέπειες.....	65
3.4	Οικονομικές επιπτώσεις.....	66
3.5	Τι προέβλεπαν συνοπτικά οι έλεγχοι κεφαλαίων στη Κύπρο.....	66
3.6	Τα capital controls στην Ελλάδα.....	67
	Συμπεράσματα.....	69
	Περιορισμοί.....	70
	Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	71
	Βιβλιογραφία.....	72

Κεφάλαιο 1

Ευρωζώνη

1.1 Από την Ευρωπαϊκή στην Πολιτική και Οικονομική Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) αποτελείται από έναν συνασπισμό είκοσι οχτώ Ευρωπαϊκών χωρών που σαν στόχο τους έχουν την οικονομική και πολιτική συνεργασία. Οι είκοσι οχτώ αυτές χώρες είναι: Η Κροατία, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Δανία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Ελλάδα, η Εσθονία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Ολλανδία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Σουηδία και η Φινλανδία [Πίνακας 1].

ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ	ΕΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΧΩΡΕΣ ΕΚΤΟΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ	ΧΩΡΕΣ ΜΕ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΞΑΙΡΕΣΗΣ
Αυστρία	1999	Βουλγαρία	Δανία
Βέλγιο	1999	Κροατία	Ηνωμένο Βασίλειο
Γαλλία	1999	Ουγγαρία	
Γερμανία	1999	Πολωνία	
Ελλάδα	2001	Ρουμανία	
Εσθονία	2011	Σουηδία	
Ιρλανδία	1999	Τσεχική Δημοκρατία	
Ισπανία	1999		
Ιταλία	1999		
Κύπρος	2008		
Λετονία	2014		
Λιθουανία	2015		
Λουξεμβούργο	1999		
Μάλτα	2008		
Ολλανδία	1999		
Πορτογαλία	1999		
Σλοβακία	2009		
Σλοβενία	2007		
Φινλανδία	2007		

Πίνακας 1. Οι ενταγμένες και μη χώρες της Ε.Ε στην Ευρωζώνη μέχρι και το 2015

Με βάση τον πίνακα 1 μπορούμε να καταναείμουμε τις ευρωπαϊκές χώρες σε τρεις κατηγορίες:

- Χώρες της ευρωζώνης
- Χώρες εκτός ευρωζώνης
- Χώρες με δυνατότητα εξαίρεσης

Οι **χώρες της ευρωζώνης** είναι οι:

- Αυστρία,
- Βέλγιο,
- Γαλλία,
- Γερμανία,
- Ελλάδα,
- Εσθονία,
- Ιρλανδία,
- Ισπανία,
- Ιταλία,
- Κύπρος,
- Λετονία,
- Λιθουανία,
- Λουξεμβούργο,
- Μάλτα,
- Ολλανδία,
- Πορτογαλία,
- Σλοβακία,
- Σλοβενία,
- Φινλανδία.

Οι χώρες **εκτός ευρωζώνης** είναι οι:

- Βουλγαρία,
- Κροατία,
- Ουγγαρία,
- Πολωνία,
- Ρουμανία,
- Σουηδία,

- Τσεχική Δημοκρατία.

Οι χώρες με **δυνατότητα εξαίρεσης** είναι οι:

- Δανία και
- το Ηνωμένο Βασίλειο.

Αυτές, παρότι πληρούν τους όρους ένταξης, δεν ανήκουν στη ζώνη του Ευρώ μιας και συμφώνησαν μια ρήτρα μη συμμετοχής που συμπεριλήφθηκε στη συνθήκη του Μάαστριχτ και τις εξαιρεί (καθεστώς “opt out”) από τη συμμετοχή τους. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι δεν έχουν την επιλογή, μόλις το θελήσουν, να ενταχθούν στη ζώνη του Ευρώ και να υιοθετήσουν το τελευταίο ως νόμισμα.

Άλλα κρατίδια όπως το Μονακό, το Σαν Μαρίνο, το Βατικανό και η Ανδόρα έχουν υιοθετήσει το Ευρώ σαν το επίσημο νόμισμα τους. Όμως κατόπιν επίσημων συμφωνιών με την Ε.Ε. υπάρχουν περιορισμοί στη χρήση του ενώ μπορούν να εκδίδουν και δικά τους νομίσματα. Τα κρατίδια αυτά, σαν μη υπαγόμενα στην Ε.Ε., δεν ανήκουν στη ζώνη του Ευρώ (http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/euro-area/index-en.htm).

Ειδικές περιπτώσεις αποτελούν το Κόσοβο και το Μαυροβούνιο όπου, χωρίς να υπάρχει συμφωνία με την Ε.Ε., χρησιμοποιούν το Ευρώ μονομερώς με το Κόσοβο να χρησιμοποιεί το Ευρώ αντί του Διναρίου λόγω πολιτικών διαφορών με τη Σερβία.

Οι τελευταίες ξεκίνησαν στις 17 Φεβρουαρίου του 2008, όταν η Βουλή του Κοσσυφοπεδίου ή Κοσόβου ανακοίνωσε, μονομερώς, την ανεξαρτησία του από τη Σερβία, η οποία όμως δεν την αποδέχτηκε και προσέφυγε στον ΟΗΕ. Η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου αναγνωρίστηκε άμεσα από κάποιες χώρες όπως είναι οι ΗΠΑ, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία και η Γερμανία ενώ κάποιες άλλες χώρες όπως η Ρωσία και η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας θεώρησαν την απόσχιση του Κοσόβου από τη Σερβία παράνομη. Η Ελλάδα, επίσης, δεν αναγνωρίζει την ανεξαρτησία του Κοσόβου. Σήμερα, 109 χώρες μέλη του ΟΗΕ αναγνωρίζουν την ανεξαρτησία του Κοσόβου, καθώς επίσης το Κυρίαρχο Στρατιωτικό Τάγμα της Μάλτας, η Δημοκρατία της Κίνας, οι Νήσοι Κουκ και το Νιούε. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε στις 8 Οκτωβρίου του 2008 το αίτημα της Σερβίας να παραπέμψει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης το ζήτημα της μονομερούς απόφασης του Κοσόβου να αυτοανακηρυχθεί ως ανεξάρτητο. Από τις 19 Απριλίου 2013, οι δύο χώρες σύναψαν συμφωνία στις Βρυξέλλες, η οποία καταρτίστηκε

υπό την αιγίδα της Ε.Ε. Στη συμφωνία προβλέπεται ένας ορισμένος βαθμός αυτονομίας για τους Σέρβους του βορείου Κοσόβου, με υπαγωγή τους όμως στην Πρίστινα, ενώ Βελιγράδι και Πρίστινα συμφώνησαν πως καμία από τις δύο χώρες δεν θα είχε δικαίωμα βέτο σε πιθανή ένταξη μιας από τις δύο χώρες σε διεθνή οργανισμό, όπως το ΝΑΤΟ ή η Ε.Ε. Παρά τη συμφωνία η Σερβία δεν αναγνωρίζει την αποσχισθείσα Δημοκρατία του Κοσόβου ως ανεξάρτητη (<https://el.wikipedia.org/wiki/Κοσσυφοπέδιο/23-04-2016>).

Τέλος, η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σουηδία, και η Κροατία αποτελούν **χώρες που χρησιμοποιούν το εθνικό τους νόμισμα**. Ως εκ τούτου, λοιπόν, δεν ανήκουν στην Ευρωζώνη. Πρόκειται όμως να ενταχθούν όταν θα πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις εισόδου σε αυτήν.

Η Ε.Ε. προέκυψε ύστερα από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και στόχος της, αρχικά, ήταν η οικονομική συνεργασία των Ευρωπαϊκών χωρών με το σκεπτικό ότι εφόσον δραστηριοποιούνται μεταξύ τους εμπορικά, και αλληλοεξαρτώνται οικονομικά, θα έχουν ένα πολύ σημαντικό κίνητρο για τη διαφύλαξη των καλών μεταξύ τους πολιτικών σχέσεων. Αυτό είχε ως συνέπεια την ελεύθερη διακίνηση **προϊόντων, υπηρεσιών** και φυσικά **κεφαλαίων** μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Συνακόλουθη ήταν και η ελεύθερη και απρόσκοπτη μετακίνηση των πολιτών των χωρών της Ε.Ε. οι οποίοι πλέον θα έχουν το δικαίωμα να εργάζονται, να διαμένουν και να ταξιδεύουν σε οποιαδήποτε χώρα της Ε.Ε. επιθυμούν χωρίς πλέον να υφίστανται οι νομικές και γραφειοκρατικές διαδικασίες του παρελθόντος. Αυτονόητη είναι, φυσικά, η διαμόρφωση μιας περισσότερο πολυπολιτισμικής κουλτούρας με ό,τι συνεπάγεται αυτό στην ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, τη πρόοδο και την ευημερία των λαών της Ευρώπης.

Η εξέλιξη της Ε.Ο.Κ., νυν Ε.Ε, ήταν ιστορικά ως εξής [Πίνακας 2]:

1958	1973	1981	1986	1995	2004	2007	2013
Βέλγιο	Δανία	Ελλάδα	Ισπανία	Αυστρία	Εσθονία	Βουλγαρία	Κροατία
Γαλλία	Ην. Βασίλειο		Πορτογαλία	Σουηδία	Κύπρος	Ρουμανία	
Γερμανία	Ιρλανδία			Φινλανδία	Λεττονία		
Ιταλία					Λιθουανία		
Κάτω Χώρες					Ουγγαρία		
Λουξεμβούργο					Πολωνία		
					Σλοβακία		
					Σλοβενία		
					Τσεχική Δημοκρατία		
					Μάλτα		

Πίνακας 2. Τα κράτη – μέλη της Ε.Ε και το έτος προσχώρησής τους

Στο μέλλον συζητείται η ένταξη στην Ε.Ε. της Αλβανίας, του Μαυροβουνίου, της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, της Σερβίας, της Τουρκίας, της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης και του Κοσσυφοπέδιου [Πίνακας 3].

Καθοδόν προς την προσχώρηση στην Ε.Ε.	Δυνάμει υποψήφιος
Αλβανία	Βοσνία - Ερζεγοβίνη
Μαυροβούνιο	Κοσσυφοπέδιο
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	
Σερβία	
Τουρκία	

Πίνακας 3. Τα κράτη που είναι καθοδόν προς τη προσχώρηση στην Ε.Ε και οι δυνάμει υποψήφιοι χώρες

Το ιστορικό της ένταξης στην Ε.Ε. είναι το εξής:

Το 1958 δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ), που προέβλεπε, αρχικά, την οικονομική συνεργασία μεταξύ έξι χωρών: του Βελγίου, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, και των Κάτω Χωρών.

- Το 1973 εισήλθαν στην Ε.Ο.Κ η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία.
- Το 1981 εισήλθε η Ελλάδα
- Το 1986 νέα μέλη της Ε.Ο.Κ. έγιναν η Ισπανία και η Πορτογαλία.
- Το 1995 εισήλθαν η Αυστρία, η Σουηδία και η Φινλανδία.

- Το 2004, η Εσθονία, η Κύπρος, η Λεττονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Τσεχική Δημοκρατία και η Μάλτα αποτέλεσαν τα νέα μέλη της Ε.Ο.Κ
- Το 2007 εισήλθαν η Βουλγαρία και η Ρουμανία και
- Το 2013 εισήλθε η Κροατία.

Ειδικότερα αναφορικά με την Ελλάδα τα πράγματα έχουν ως εξής:

Τον Ιούνιο του 1959, η Ελληνική πλευρά υπέβαλε αίτηση για σύνδεση με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Η αίτηση αυτή, οδήγησε στην υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης Ελλάδας – Ε.Ο.Κ., τον Ιούνιο του 1961. Η Συμφωνία αυτή που αποτέλεσε την απαρχή της πορείας της Ελλάδας για την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, αναστάλη τον Απρίλιο του 1967 με την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας. Ενεργοποιήθηκε όμως και πάλι μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, τον Ιούλιο του 1974.

Η αίτηση για πλήρη ένταξη της χώρας στη Ευρωπαϊκή Κοινότητα υποβλήθηκε στις 12 Ιουνίου 1975 με επιστολή που έστειλε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής στον τότε πρόεδρο του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Υπουργό Εξωτερικών της Ιρλανδίας G. Fitzgerald.

Η πρώτη αντίδραση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην Ελληνική αίτηση εκδηλώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 28 Ιανουαρίου 1976. Η τελευταία πρότεινε θέσπιση προενταξιακής μεταβατικής περιόδου πριν από την πλήρη θεσμική ενσωμάτωση της χώρας προκειμένου να γίνουν οι απαιτούμενες οικονομικές αλλαγές.

Με παρέμβαση του Κωνσταντίνου Καραμανλή στις κυβερνήσεις των εννέα χωρών – μελών και ιδιαίτερα της Γαλλίας και της Γερμανίας, η πρόταση της επιτροπής απορρίφθηκε. Έτσι, τον Ιούλιο του 1976, ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη που ολοκληρώθηκαν το Μάιο του 1979 με την υπογραφή στην Αθήνα της πράξης προσχώρησης. Η Ελληνική Βουλή επικύρωσε την Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 28 Ιουνίου 1979 και η Συνθήκη Ένταξης τέθηκε σε ισχύ δύο χρόνια αργότερα, την 1^η Ιανουαρίου 1981 (www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html/22-04-2016).

Οι καθ' οδόν προς την προσχώρηση στην Ε.Ε. είναι η Αλβανία, το Μαυροβούνιο, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Σερβία και η Τουρκία. Οι χώρες αυτές βρίσκονται ήδη στο στάδιο της ενσωμάτωσης της νομοθεσίας της Ε.Ε. στην εθνική τους νομοθεσία.

Οι δυνάμει υποψήφιας χώρες για προσχώρηση είναι η Βοσνία – Ερζεγοβίνη και το Κοσσυφοπέδιο. Πρόκειται για χώρες που δεν πληρούν ακόμα τους όρους προσχώρησης στην Ε.Ε.

Οι όροι της προσχώρησης και οι απαιτούμενες προσαρμογές των Συνθηκών που θεμελιώνουν την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελούν αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών και του αιτούμενου την προσχώρηση κράτους. Η συμφωνία αυτή υπόκειται σε επικύρωση εκ μέρους όλων των συμβαλλομένων κρατών, σύμφωνα με τους ισχύοντες συνταγματικούς κανόνες τους. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 καθόρισε για πρώτη φορά συγκεκριμένα κριτήρια που οι υποψήφιας για ένταξη στην Ε.Ε. χώρες θα πρέπει να πληρούν. Τα κριτήρια αυτά είναι τα εξής:

- Πολιτικά κριτήρια: Ύπαρξη σταθερών θεσμών οι οποίοι να εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων.
- Οικονομικά κριτήρια: Λειτουργία της οικονομίας της αγοράς, δυνατότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και προσαρμογής στη δράση των δυνάμεων της εσωτερικής αγοράς
- Δυνατότητα της υποψήφιας χώρας να επωμιστεί τις υποχρεώσεις της ως μέλους της Ένωσης, με την αποτελεσματική μεταφορά και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου στην εθνική νομοθεσία.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων της υποψήφιας προς ένταξη χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η εκπλήρωση των πολιτικών κριτηρίων. Η συνθήκη της Νίκαιας που υπεγράφη το Δεκέμβριο του 2000 περιέλαβε σειρά προβλέψεων για τη λειτουργική ενσωμάτωση των νέων χωρών στο θεσμικό οικοδόμημα της Ένωσης.

Το 1993 πραγματοποιήθηκε η μετονομασία της Ε.Ο.Κ. (Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης), σε Ε.Ε. (Ευρωπαϊκή Ένωση). Ταυτόχρονα υπεγράφη και η συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία είχε σαν στόχο την αύξηση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και

ολοκλήρωσης. Υπεγράφη στο Maastricht στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου 1993. Κύριος στόχος της συνθήκης, πέραν της υλοποίησης μιας κοινής Ευρωπαϊκής αγοράς, ήταν: η ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας των οργάνων, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας τους, η εγκαθίδρυση μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, η ανάπτυξη της κοινωνικής διάστασης της κοινότητας και η θέσπιση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Η συνθήκη του Μάαστριχτ έθεσε συγκεκριμένα κριτήρια, η εφαρμογή των οποίων στόχευε στη δημιουργία της ευρωζώνης. Με άλλα λόγια αυτά τα κριτήρια θα έπρεπε να πληρούν οι υποψήφιοι χώρες μέλη για να εισέλθουν στη ζώνη του ευρώ. Με αυτόν τον τρόπο η Ε.Ε, εκτός από ενιαία αγορά, θα αποκτούσε και ενιαίο νόμισμα. Το Ευρώ λοιπόν έρχεται να επιστεγάσει την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση όταν πια καθιερώνεται ως ενιαίο, Ευρωπαϊκό νόμισμα στις αρχές της επόμενης δεκαετίας (Europa.eu/about-eu/basic-information/about/index_el.htm).

Η συνθήκη αυτή παρουσιάζεται πιο αναλυτικά στη συνέχεια.

1.1.1 Τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ

Η συνθήκη του Μάαστριχτ, κατόπιν, μετονομάστηκε σε «Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση» και καθόρισε επακριβώς το χρονοδιάγραμμα μετάβασης στην ΟΝΕ καθώς και τα κριτήρια σύγκλισης των οικονομιών των συμμετεχόντων χωρών. Το χρονοδιάγραμμα της συνθήκης περιλάμβανε τρία στάδια:

Το πρώτο στάδιο (Ιούλιος 1990 – Δεκέμβριος 1993) προέβλεπε το συντονισμό της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής και τη συμμετοχή των κρατών μελών στον Μηχανισμό των Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.

Το δεύτερο στάδιο (Ιανουάριος 1994 – Δεκέμβριος 1998) προέβλεπε την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος στη Φρανκφούρτη με μέλη τις εθνικές κεντρικές τράπεζες και με σκοπό το συντονισμό της νομισματικής πολιτικής των κρατών μελών. Επίσης απαγόρευε τη χρηματοδότηση των δημοσίων ελλειμμάτων από τις κεντρικές τράπεζες.

Το τρίτο στάδιο (Ιανουάριος 1999 – Ιανουάριος 2002) προέβλεπε τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών, την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, την υιοθέτηση του ευρώ ως κοινού νομίσματος και την απόσυρση των εθνικών νομισμάτων έως το 2002.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ όρισε μια σειρά κριτηρίων τα οποία θα πρέπει να πληρούν οι χώρες που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, τον Ιανουάριο του 1999. Τα κριτήρια αυτά αποσκοπούν στη δημιουργία ισχυρών οικονομιών, με υγιή δημοσιονομικά οικονομικά που θα διευκολύνουν την άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής και με αξιόπιστη και σταθερή οικονομική πολιτική. Τα κριτήρια αυτά είναι τα ακόλουθα:

1. Ο πληθωρισμός δε πρέπει να είναι υψηλότερος από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο πληθωρισμό των τριών χωρών με την καλύτερη απόδοση.
2. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις δύο ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο των τριών χωρών με τη καλύτερη απόδοση.
3. Ο λόγος του δημοσίου ελλείμματος προς το Α.Ε.Π. δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3%.
4. Ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το Α.Ε.Π. δεν πρέπει να ξεπερνά το 60%.
5. Το νόμισμα της υποψήφιας χώρας θα πρέπει να συμμετέχει στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (Exchange Rate Mechanism) του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος και να μην έχει υποτιμηθεί έναντι άλλου κοινοτικού νομίσματος κατά τη διάρκεια της τελευταίας διετίας.
6. Οι Κεντρικές Τράπεζες θα είναι ανεξάρτητες από τις κυβερνήσεις ([www.otoe.gr/eurotrain/ereunes/er2tha-meros_1\(1.2\).htm](http://www.otoe.gr/eurotrain/ereunes/er2tha-meros_1(1.2).htm))

Οι κάτωθι πίνακες που περιλαμβάνουν πληροφορίες για τον πληθωρισμό, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια, το δημόσιο έλλειμμα και το δημόσιο χρέος δίνουν μια σαφή εικόνα των κριτηρίων σύγκλισης που πληροί η κάθε χώρα της Ευρωζώνης.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΥ	2	2,2	2,2	2,3	3,7	1	2,1	3,1	2,6	1,5	0,6
Euro Area	2,1	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4
Βέλγιο	1,9	2,5	2,3	1,8	4,5	0	2,3	3,4	2,6	1,2	0,5
Βουλγαρία	6,1	6	7,4	7,6	12	2,5	3	3,4	2,4	0,4	-1,6
Τσεχική Δημ/τία	2,6	1,6	2,1	3	5,3	0,5	1,2	2,1	3,5	1,4	0,4
Δανία	0,9	1,7	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	2,7	2,4	0,5	0,3
Γερμανία	1,8	1,9	1,8	2,3	2,9	0,2	1,2	2,5	2,1	1,5	0,8
Εσθονία	3	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2	3,2	0,5
Ιρλανδία	2,3	2,2	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6	1,2	1,9	0,5	0,3
Ελλάδα	3	3,5	3,3	3	4,2	1,3	4,7	3,1	1	-0,9	-1,4
Ισπανία	3,1	3,4	3,6	2,8	4,1	-0,2	2	3,1	2,4	1,5	-0,2
Γαλλία	2,3	1,9	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7	2,3	2,2	1	0,6
Κροατία	2,1	3	3,3	2,7	5,8	2,2	1,1	2,2	3,4	2,3	0,2
Ιταλία	2,3	2,2	2,2	2	3,5	0,8	1,6	2,9	3,3	1,3	0,2
Κύπρος	1,9	2	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1	0,4	-0,3
Λετονία	6,2	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3	0	0,7
Λιθουανία	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	1,2	0,2
Λουξεμβούργο	3,2	3,8	3	2,7	4,1	0	2,8	3,7	2,9	1,7	0,7
Ουγγαρία	6,8	3,5	4	7,9	5	4	4,7	3,9	5,7	1,7	0
Μάλτα	2,7	2,5	2,6	0,7	4,7	1,8	2	2,5	3,2	1	0,8
Ολλανδία	1,4	1,5	1,7	1,6	2,2	1	0,9	2,5	2,8	2,6	0,3
Αυστρία	2	2,1	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	3,6	2,1	1,5
Πολωνία	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4	2,7	3,9	3,7	0,8	0,1
Πορτογαλία	2,5	2,1	3	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6	2,8	0,4	-0,2
Ρουμανία	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,8	6,1	5,8	3,4	3,2	1,4
Σλοβενία	3,7	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	2,8	1,9	0,4
Σλοβακία	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	-0,1
Φινλανδία	0,1	0,8	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	3,2	2,2	1,2
Σουηδία	1	0,8	1,5	1,7	3,9	1,9	1,9	1,4	0,9	0,4	0,2
Ην. Βασίλειο	1,3	2,1	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5	2,8	2,6	1,5
Ισλανδία	2,3	1,4	4,9	3,6	12,8	16,3	7,5	4,2	5	4,1	1
Νορβηγία	0,6	1,5	2,5	0,7	3,4	2,3	2,3	1,2	0,4	2	1,9
Σουηδία			1	0,8	2,3	-0,7	0,6	0,1	0,7	0,1	0

Πίνακας 4. Ο πληθωρισμός των χωρών της ευρωζώνης κατά τη περίοδο 2004 – 2014

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Μακροπρόθεσμα Επιτόκια	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Τιμή αναφοράς	4,5	5,3	4,9	4,8	3,8	4,1	3,3	3,8	4,3	4,1	3,3	8,6	2,7	1,5	1,8	1,3	
Γερμανία	4,5	5,3	4,8	4,8	4,1	4	3,3	3,8	4,2	4	3,2	2,7	2,6	1,5	1,6	1,1	
Γαλλία	4,6	5,4	4,9	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,2	3,6	3,1	3,3	2,5	2,2	1,7	
Ιταλία	4,7	5,6	5,2	5	4,3	4,3	3,6	4	4,5	4,7	4,3	4,1	5,4	5,5	4,3	2,9	
Ην. Βασίλειο	5	5,3	5	4,9	4,6	4,6	4,9	4,4	4,4	4,5	3,4	3,4	2,9	1,7	2	2,1	
Ισπανία	4,7	5,5	5,1	5	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,4	4	4,3	5,4	5,9	4,6	2,8	
Ολλανδία	4,6	5,4	5	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,2	3,7	3	3	1,9	2	1,4	
Βέλγιο	4,7	5,6	5,1	5	4,2	4,1	4,1	3,8	4,3	4,4	3,9	3,5	4,2	3	2,4	1,7	
Αυστρία	4,7	5,6	5,1	5	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,4	3,9	3,2	3,3	2,4	2	1,5	
Σουηδία	5	5,4	5,1	5,3	4,6	4,6	4,4	3,7	4,2	3,9	3,2	2,9	2,6	1,6	2,1	1,7	
Δανία	4,9	5,6	5,1	5,1	4,3	4,3	3,4	3,8	4,3	4,3	3,6	2,9	2,7	1,4	1,7	1,3	
Φινλανδία	4,7	5,5	5	5	4,1	4,1	3,3	3,8	4,3	4,3	3,7	3	3	1,9	1,9	1,4	
Πορτογαλία	4,8	5,6	5,2	5	4,2	4,2	3,4	3,9	4,4	4,5	4,2	5,4	10,2	10,6	6,3	3,8	
Ελλάδα	6,3	6,1	5,3	5,1	4,3	4,3	3,6	4,1	4,5	4,8	5,2	9,1	15,6	22,5	10	6,7	
Ιρλανδία	4,7	5,5	5	5	4,1	4,1	3,3	3,8	4,3	4,5	5,2	5,7	9,6	6,2	3,8	2,4	
Κύπρος				7,6	5,7	4,7	5,8	5,2	4,1	4,5	4,6	4,6	4,6	5,8	7	6,5	6
Λετονία				7,6	5,4	4,9	4,9	3,4	4,1	5,3	6,4	12,3	10,3	5,9	4,6	3,3	2,5
Λιθουανία				8,2	6,1	5,3	4,5	3,7	4,1	4,6	5,6	14	5,6	5,2	4,8	3,8	2,8
Λουξεμβούργο	4,7	5,5	4,9	4,7	3,3	2,8	2,4	3,3	4,5	4,6	4,2	3,2	2,9	1,8	1,9	1,3	
Μάλτα				6,2	5,8	5	4,7	4,6	4,3	4,7	4,8	4,5	4,2	4,5	4,1	3,4	2,6
Σλοβακία				8	6,9	5	5	3,5	4,4	4,5	4,7	4,7	3,9	4,4	4,6	3,2	2,1
Σλοβενία				8,7	6,4	6,4	3,8	3,8	4,5	4,6	4,4	3,8	5	5,8	5,8	3,3	

Πίνακας 5. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια των χωρών της ευρωζώνης κατά τη περίοδο 1999 – 2014

(Πηγή: Eurostat Statistics)

GEO/TIME	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βέλγιο	-0,6	-0,1	0,2	0,0	-1,8	-0,2	-2,6	0,3	0,1	-1,1	-5,4	-4,0	-4,1	-4,1	-2,9	-3,1
Δανία	-3,4	-3,5	-5,3	-6,3	-6,4	-2,7	-3,1	-2,3	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,7	-4,0	-1,3	-1,9
Γερμανία	0,9	1,9	1,1	0,0	-0,1	2,1	5,0	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,6	-1,3	1,5	
Εσθονία	-1,7	0,9	-3,1	-3,9	-4,2	-3,7	-3,4	-1,7	0,2	-0,2	-3,2	-4,2	-1,0	-0,1	-0,1	0,3
Ιρλανδία	-3,3	-0,1	0,2	0,4	1,8	2,4	1,1	2,9	2,7	-2,7	-2,2	0,2	1,2	-0,3	-0,1	0,7
Ελλάδα	2,4	4,9	1,0	-0,3	0,7	1,4	1,3	2,8	0,3	-7,0	-13,8	-32,3	-12,5	-8,0	-5,7	-3,9
Ισπανία	-5,8	-4,1	-5,5	-6,0	-7,8	-8,8	-6,2	-5,9	-6,7	-10,2	-15,2	-11,2	-10,2	-8,8	-12,4	-3,6
Γαλλία	-1,3	-1,0	-0,5	-0,4	-0,4	0,0	1,2	2,2	2,0	-4,4	-11,0	-9,4	-9,5	-10,4	-6,9	-5,9
Ιταλία				-3,5	-4,5	-5,0	-3,7	-3,2	-2,4	-2,7	-5,8	-5,9	-7,8	-5,3	-5,4	-5,6
Κύπρος	-1,8	-1,3	-3,4	-3,1	-3,4	-3,6	-4,2	-3,6	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,5	-3,0	-2,9	-3,0
Λετονία	-4,0	-2,2	-2,1	-4,1	-5,9	-3,7	-2,2	-1,0	3,2	0,9	-5,5	-4,8	-5,7	-5,8	-4,9	-8,9
Λιθουανία	-3,7	-2,7	-2,0	-2,2	-1,6	-1,0	-0,4	-0,6	-0,7	-4,1	-9,1	-8,5	-3,4	-0,8	-0,9	-1,5
Λουξεμβούργο	-2,8	-3,2	-3,5	-1,9	-1,3	-1,4	-0,3	-0,3	-0,8	-3,1	-9,1	-6,9	-8,9	-3,1	-2,6	-0,7
Μάλτα	-5,1	-3,0	-4,1	-8,9	-7,1	-6,4	-7,8	-9,3	-5,1	-3,6	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,5	-2,5
Ολλανδία	-6,7	-5,5	-6,1	-5,4	-9,1	-4,4	-2,7	-2,6	-2,3	-4,2	-3,3	-3,2	-2,6	-3,6	-2,6	-2,1
Αυστρία	0,3	1,9	-0,3	-2,1	-3,0	-1,7	-0,3	0,2	0,2	-5,4	-5,0	-4,3	-3,9	-2,4	-2,4	
Πορτογαλία	-2,2	-3,0	-4,8	-4,8	-6,1	-5,2	-4,0	-3,6	-1,9	-3,6	-7,3	-7,5	-4,9	-3,7	-4,0	-3,3
Σλοβενία	-4,4	-4,7	-3,5	-2,0	-1,5	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,6	-9,1	-6,9	-5,4	-3,2	-2,2	-1,4
Σλοβακία	-3,0	-3,6	-3,9	-2,4	-2,6	-2,0	-1,3	-1,2	-0,1	-1,4	-5,9	-5,6	-6,6	-4,1	-15,0	-5,0
Φινλανδία	-7,3	-12,0	-6,4	-8,1	-2,7	-2,3	-2,9	-3,6	-1,9	-2,3	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,6	-2,8
Σουηδία	1,7	6,9	5,0	4,1	2,4	2,2	2,6	3,9	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,1	-2,5	-3,3
Ην. Βασίλειο	0,8	3,2	1,4	-1,5	-1,3	0,3	1,8	2,2	3,3	2,0	-0,7	0,0	-0,1	-0,9	-1,4	-1,7

Πίνακας 6. Το δημόσιο έλλειμμα των χωρών της ευρωζώνης κατά τη περίοδο 1999 – 2014

(Πηγή: Eurostat Statistics)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Τιμή αναφοράς	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60
Γερμανία	60	58,9	57,7	59,3	63	64,7	66,9	66,4	63,6	65	65	81	78,4	79,7	77,4	74,9
Γαλλία	60,2	58,7	58,2	60,1	64,2	65,7	67,2	64,4	64,4	68,1	68,1	81,7	85,2	89,6	92,3	95,6
Ιταλία	109,6	105,1	104,7	101,9	100,4	100	101,9	102,5	99,7	102,3	102,3	115,3	116,4	123,2	128,8	132,3
Ην. Βασίλειο	41,7	38,9	36	35,8	37,3	40,2	41,5	42,4	43,5	51,7	51,7	76,6	81,8	85,3	86,2	88,2
Ισπανία	60,9	58	54,2	51,3	47,6	45,3	42,3	38,9	35,5	39,4	39,4	60,1	69,5	85,4	93,7	99,3
Ολλανδία	58,2	51,4	48,7	48,2	49,3	49,6	48,9	44,5	42,4	54,5	54,5	59	61,7	66,4	67,9	68,2
Βέλγιο	114,4	108,8	107,6	104,7	101,1	96,5	94,6	90,9	86,9	92,4	99,5	99,6	102,2	104,1	105,1	106,7
Αυστρία	66,4	65,9	66,5	66,3	65,5	64,8	68,3	67	64,8	68,5	79,7	82,4	82,2	81,6	80,8	84,2
Σουηδία	61,5	50,6	51,7	49,8	48,9	47,9	48,2	43,2	38,3	36,8	40,4	37,6	36,9	37,2	39,8	44,9
Δανία			48,5	49,1	46,2	44,2	37,4	31,5	27,3	33,4	40,4	42,9	46,4	45,6	45	45,1
Φινλανδία	44,1	42,5	41	40,2	42,8	42,7	40	38,2	34	32,7	41,7	47,1	48,5	55,6	55,6	59,3
Πορτογαλία	51	50,3	53,4	56,2	58,7	62	67,4	67,4	68,4	71,7	83,6	96,2	111,4	129	129	130,2
Ελλάδα	98,6	104,4	106,8	104,6	101,2	102,7	107,3	103,5	103,1	109,4	126,7	146,2	172	159,4	177	178,6
Ιρλανδία	46,7	36,1	33,2	30,6	29,9	28,2	26,1	23,6	23,9	42,4	61,8	86,8	109,3	120,2	120	107,5
Κύπρος	55,1	55,1	56,9	60,1	56,9	64,5	63,2	59,1	53,9	45,1	53,9	56,3	65,8	79,3	102,5	108,2
Λετονία	12,1	12,1	13,9	13,2	13,9	14,3	11,8	9,9	8,4	18,7	36,6	47,5	42,8	41,4	39,1	40,6
Λιθουανία	22,7	23,5	22,9	22,1	20,4	18,7	17,6	17,2	15,9	14,6	29	36,2	37,2	39,8	38,8	40,7
Λουξεμβούργο	6,7	6,1	6,6	6,5	6,4	6,5	6,3	7	7,2	14,4	15,5	19,6	19,2	22,1	23,4	23
Μάλτα	62,1	60,9	65,5	63,2	69,1	72	70,1	64,6	62,4	62,7	67,8	67,6	69,8	67,6	69,6	68,3
Σλοβακία	47,1	49,6	48,3	42,9	41,6	40,6	33,9	30,8	29,9	28,2	36	40,8	43,3	51,9	54,6	53,5
Σλοβενία	23,7	25,9	26,1	27,3	26,7	26,8	26,3	26	22,7	21,6	34,5	38,2	46,4	53,7	70,8	80,8
Εσθονία	6,5	5,1	4,8	5,7	5,6	5,1	4,5	4,4	3,7	4,5	7	6,6	5,9	9,5	9,9	10,4

Πίνακας 7. Το δημόσιο χρέος των χωρών της ευρωζώνης κατά τη περίοδο 1999 – 2014

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Όπως βλέπουμε, κατά την δεκαετία 2004-2014, τα υψηλότερα επίπεδα πληθωρισμού εμφάνιζε ο Ευρωπαϊκός Νότος σε σύγκριση με τον Ευρωπαϊκό Βορρά όπου τα ποσοστά ήταν σαφώς χαμηλότερα.

Σαν πληθωρισμός ορίζεται η τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών. Επομένως, πληθωρισμός δε σημαίνει ένα υψηλό επίπεδο τιμών, αλλά ένα συνεχώς ανερχόμενο επίπεδο τιμών. Η ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών (ή του δείκτη τιμών) μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο ονομάζεται ρυθμός πληθωρισμού. Έτσι, όταν λέμε ότι ο ρυθμός πληθωρισμού είναι 5%, εννοούμε ότι το επίπεδο των τιμών του τρέχοντος έτους είναι 5% υψηλότερο από αυτό του προηγούμενου έτους.

Ο πληθωρισμός είναι ένα φαινόμενο που διαταράσσει την ομαλή λειτουργία του οικονομικού συστήματος και ασκεί σημαντικές επιδράσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Θα αναφερθούμε στις δυσμενείς επιπτώσεις που έχει ο πληθωρισμός στη διανομή του εισοδήματος. Το πραγματικό εισόδημα ενός ατόμου ή μιας οικονομίας εξαρτάται από το ονομαστικό, δηλαδή το χρηματικό εισόδημα, και από το επίπεδο των τιμών, επειδή: **Πραγματικό εισόδημα = Ονομαστικό εισόδημα / Επίπεδο τιμών *** **100**, όταν αυξάνεται το επίπεδο των τιμών, το πραγματικό εισόδημα μειώνεται και αντίστροφα.

Είναι φανερό ότι ο πληθωρισμός πλήττει όλα τα άτομα που το χρηματικό τους εισόδημα είναι σταθερό ή αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο από το ρυθμό του πληθωρισμού, γιατί σε αυτήν την περίπτωση μειώνεται το πραγματικό τους εισόδημα και, κατά συνέπεια, το βιοτικό τους επίπεδο. Τα άτομα αυτά είναι οι συνταξιούχοι, οι μισθωτοί και γενικά οι υπάλληλοι, που ο μισθός τους δεν αναπροσαρμόζεται συχνά. Αντίθετα, ο πληθωρισμός ευνοεί, ή τουλάχιστον δεν πλήττει, τα άτομα που το εισόδημα τους προέρχεται από κέρδη, γιατί τα κέρδη συνήθως αυξάνονται μαζί με τον πληθωρισμό. Αξίζει να σημειώσουμε ότι πολλές κατηγορίες μισθωτών μπορεί να προφυλάσσονται από τον πληθωρισμό με ρήτρες για αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή (ATA). Αυτό σημαίνει ότι το συμβόλαιο εργασίας τους περιλαμβάνει και έναν όρο (ρήτρα) για αυτόματη αύξηση των αποδοχών τους, ίση με το ρυθμό πληθωρισμού. Σε αυτήν την περίπτωση δεν επέρχεται μείωση της αγοραστικής τους δύναμης.

Ο πληθωρισμός, μειώνει επίσης και την αξία των αποταμιευτών. Τα άτομα που πλήττονται περισσότερο είναι οι μικροί αποταμιευτές που δεν έχουν δυνατότητα έγκαιρης και ασφαλούς επένδυσης των χρημάτων τους. Είναι φανερό ότι ο πληθωρισμός αποτελεί αντικίνητρο για αποταμίευση. Έτσι, σε περιόδους έντονου πληθωρισμού αυξάνεται η κατανάλωση και μειώνεται η αποταμίευση.

Επιπρόσθετα, ο πληθωρισμός τείνει να ευνοεί αυτούς που δανείζονται και να ζημιώνει αυτούς που δανείζουν. Παράδειγμα: Έστω ένας δανείζεται 100 ΕΥΡΩ για ένα χρόνο με επιτόκιο 10%. Αν στο τέλος του έτους που θα πρέπει να εξοφληθεί το δάνειο το επίπεδο των τιμών έχει αυξηθεί κατά 25%, τότε η πραγματική αξία των 100 ΕΥΡΩ που επιστρέφονται θα είναι $(100/1.25) = 80$ ΕΥΡΩ. Αν λάβουμε υπόψη μας και τον τόκο είναι $(110/1.25) = 88$ ΕΥΡΩ. Στην ουσία έχει γίνει μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τον πιστωτή στο χρεώστη, ποσού 22 ΕΥΡΩ $(110 - 88)$. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η παραπάνω μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τους πιστωτές στους χρεώστες πραγματοποιείται μόνο, αν δεν αναμένεται ή δεν προβλέπεται πληθωρισμός. Αν, όμως, ο πληθωρισμός είναι αναμενόμενος, που είναι και συνήθης περίπτωση, τότε μπορεί να ληφθεί υπόψη στον καθορισμό του επιτοκίου. Έτσι, αν στο παράδειγμά μας το επιτόκιο αυξηθεί κατά το ρυθμό του πληθωρισμού, δηλαδή γίνει 35%, ο πιστωτής στο τέλος του έτους θα πάρει 135 ευρώ των οποίων η πραγματική αξία θα 108 ευρώ. Άρα το επιτόκιο καλύπτει τουλάχιστον το ρυθμό πληθωρισμού. Αν ο δανειστής ήθελε να πάρει στο

τέλος του χρόνου 110 ευρώ σε σταθερές τιμές , τότε το επιτόκιο πρέπει να γίνει 37,5% ώστε $100 + 37,5/1,25 = 137,5/1,25 = 110$.

Από τα ανωτέρω, εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχουν πολλά ερωτηματικά σχετικά με το αν ο Ευρωπαϊκός νότος είναι ή θα είναι σε θέση να πληροί το κριτήριο σύγκλισης που αφορά τον πληθωρισμό και αν μπορεί διαχρονικά να συμπορευτεί, σχετικά με αυτό, με τον Ευρωπαϊκό βορρά του οποίου οι χώρες εμφανίζουν διαχρονικά τιμές που δεν είναι υψηλότερες από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο πληθωρισμό των τριών χωρών με την καλύτερη απόδοση.

Σύμφωνα με το άρθρο 121 της Συνθήκης του Μάαστριχτ, η σύγκλιση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων αποτελεί ένα από τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία αξιολογείται η επίτευξη υψηλού βαθμού διαρκούς σύγκλισης για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE). Το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που προσαρτάται στη Συνθήκη ορίζει ότι τα επιτόκια υπολογίζονται βάσει μακροπρόθεσμων ομολόγων του δημοσίου ή συγκρίσιμων χρεογράφων. Το στατιστικό πλαίσιο για τις εντασσόμενες χώρες τηρεί τις ίδιες αρχές που εφαρμόστηκαν για τα τρέχοντα κράτη μέλη της ΕΕ την περίοδο πριν από το Τρίτο Στάδιο της ONE (<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2004/html/pr040429.el.html>).

Παρατηρώντας τις τιμές του πίνακα είναι και εδώ εμφανής η ασυμμετρία των τιμών των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου σχετικά με τις τιμές των ισχυρών οικονομιών του Ευρωπαϊκού Βορρά. Διαχρονικά, διαφαίνεται προσπάθεια για σύγκλιση των τιμών που σε κάθε περίπτωση όμως θα απέχουν σημαντικά καθότι οι επενδυτές ομολόγων σε χώρες όπως για παράδειγμα η Ελλάδα, θα απαιτήσουν υψηλότερα επιτόκια σαν αντιστάθμισμα του κινδύνου αντισυμβαλλομένου σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων της χώρας λόγω οικονομικών δυσχερειών και έλλειψης πρωτογενούς παραγωγικής δύναμης και τεχνολογικής εξειδίκευσης.

Η ίδια εικόνα ισχύει τόσο για το δημόσιο έλλειμμα όσο και για το δημόσιο χρέος των χωρών της Ευρωζώνης. Εμφανείς οι διαφορές Βορρά και Νότου με την Ελλάδα όμως ενδεικτικά να καταγράψει δημόσιο χρέος κατά το 2014 στο 178,6% του ΑΕΠ!

Συγκεκριμένα, το 2014, το δημόσιο έλλειμμα της Ελλάδας διαμορφώθηκε στο 3,6% του ΑΕΠ και το χρέος στο 178,6% του ΑΕΠ, σύμφωνα με τη δεύτερη κοινοποίηση των στοιχείων της Eurostat για το έλλειμμα και το χρέος των κρατών-μελών της ΕΕ το 2014.

Την ίδια χρονιά, το δημόσιο έλλειμμα στην ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 2,6% του ΑΕΠ και στην «ΕΕ των 28» στο 3% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος στην ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 92,1% του ΑΕΠ και στο 86,8% στην «ΕΕ των 28».

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα την Ελλάδα, το δημόσιο έλλειμμα το 2014 διαμορφώθηκε στο 3,6% του ΑΕΠ από 12,4% το 2013 και 8,8% το 2012. Το ελληνικό χρέος διαμορφώθηκε το 2014 στο 178,6% του ΑΕΠ (317,12 δισ. ευρώ), από 177% του ΑΕΠ το 2013 και 159,4% του ΑΕΠ το 2012.

Αναλυτικότερα, πλεόνασμα κατέγραψαν τέσσερα κράτη-μέλη (Δανία, Λουξεμβούργο, Εσθονία και Γερμανία), ενώ δεκατρία κράτη-μέλη παρουσίασαν δημόσιο έλλειμμα πάνω από το όριο του 3% του ΑΕΠ.

Πρόκειται για την Κύπρο (-8,9%), την Πορτογαλία (-7,2%), την Ισπανία (-5,9%), τη Βουλγαρία (-5,8%), τη Μ. Βρετανία (-5,7%), την Κροατία (-5,6%), τη Σλοβενία (-5%), την Ιρλανδία και τη Γαλλία (-3,9%), την Ελλάδα (-3,6%), την Πολωνία και τη Φιλανδία (-3,3%), το Βέλγιο (-3,1%) και την Ιταλία (-3%).

Σε ό,τι αφορά το δημόσιο χρέος τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν το 2014 στην Εσθονία (10,4%), στο Λουξεμβούργο (23%), στη Βουλγαρία (277%) στη Ρουμανία (40%), Στη Λετονία (40,6%) και στη Λιθουανία (40,7%).

Η Eurostat σημειώνει ότι 16 κράτη-μέλη εμφάνισαν χρέος πάνω από το όριο του 60% του ΑΕΠ με τα υψηλότερα ποσοστά να καταγράφονται στην Ελλάδα (178,6%), στην Ιταλία (132,3%), στην Πορτογαλία (130,2%), στην Κύπρο (108,2%), στην Ιρλανδία (107,5%) και στο Βέλγιο (106,7%).

Από τα ανωτέρω βέβαια προκύπτει και ένας άλλος προβληματισμός. Πέραν των ασυμμετριών που παρατηρούνται στα οικονομικά μεγέθη μεταξύ Ευρωπαϊκού Βορρά και Νότου, για λόγους που ήδη έχουν αναφερθεί στη παρούσα διατριβή, προκύπτουν και "εκπλήξεις" σε χώρες που διαχρονικά πληρούσαν τα κριτήρια σύγκλισης σε όλα τα επίπεδα και που διακρίνονται για την ορθή δημοσιονομική λειτουργία, τις επενδυτικές τους επιλογές και τις παραγωγικές επιδόσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως στο Βέλγιο κατεγράφη χρέος κατά πολύ υψηλότερο από το 60% του ΑΕΠ. Είναι μία από τις ενδείξεις του οικονομικού κλυδωνισμού που υφίσταται ολόκληρος ο σχηματισμός της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης.

1.1.2 Τι είναι Ευρωζώνη

Στην Ευρωζώνη ανήκουν εκείνα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) που έχουν υιοθετήσει σαν κοινό τους νόμισμα το Ευρώ.

Σήμερα, περίπου τριακόσια σαράντα εκατομμύρια άνθρωποι προερχόμενοι από δέκα εννέα χώρες ζουν στη ζώνη του Ευρώ. Ο αριθμός αυτός αναμένεται να αυξηθεί στο μέλλον καθώς θα υπάρξουν κι άλλες χώρες που θα τηρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις (οικονομικές, πολιτικές και νομικές) ώστε να ενταχθούν στην Ευρωζώνη.

Όταν το Ευρώ έκανε τη παρουσία του για πρώτη φορά το 1999, ένδεκα χώρες της Ε.Ε. αποτέλεσαν τότε την Ευρωζώνη:

- Αυστρία
- Βέλγιο
- Γαλλία
- Γερμανία
- Ιρλανδία
- Ισπανία
- Ιταλία
- Λουξεμβούργο
- Ολλανδία
- Πορτογαλία

Η Ελλάδα, εισήχθη στη ζώνη του Ευρώ το 2001, η Σλοβενία το 2007, η Κύπρος και η Μάλτα το 2008, η Σλοβακία το 2009, η Εσθονία το 2011, η Λετονία το 2014 και η Λιθουανία το 2015.

1999	2001	2007	2008	2009	2011	2014	2015
Αυστρία	Ελλάδα	Σλοβενία	Κύπρος	Σλοβακία	Εσθονία	Λετονία	Λιθουανία
Βέλγιο		Φινλανδία	Μάλτα				
Γαλλία							
Γερμανία							
Ιρλανδία							
Ισπανία							
Ιταλία							
Λουξεμβούργο							
Ολλανδία							
Πορτογαλία							

Πίνακας 8. Ένταξη των Ευρωπαϊκών χωρών στην ευρωζώνη κατά χρονολογική σειρά.

Παρότι το Ευρώ παρουσιάστηκε το 1999, αρχικά υπήρξε ως εικονικό νόμισμα για μέσα πληρωμής, εκτός των μετρητών, και για λογιστικούς λόγους, ενώ τα εθνικά νομίσματα χρησιμοποιούνταν κανονικά για πληρωμές και θεωρούνταν υπομονάδες του Ευρώ. Το Ευρώ κυκλοφόρησε κανονικά σε χαρτονομίσματα και κέρματα, την 1^η Ιανουαρίου του 2002 (http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index-el.htm).

1.1.3 Οικονομικές προϋποθέσεις ένταξης μιας Ευρωπαϊκής χώρας στη ζώνη του Ευρώ

Απαραίτητη προϋπόθεση για να ενταχθεί μια Ευρωπαϊκή χώρα στη ζώνη του Ευρώ, είναι να συγκλίνει οικονομικά με τις ήδη ενταγμένες χώρες σε ό,τι αφορά τα κριτήρια έτσι όπως αυτά ορίζονται από το άρθρο 140 για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (www.consilium.europa.eu/el/policies/joining-euro-area/convergence-criteria/).

Τα τέσσερα, λοιπόν, κυριότερα οικονομικά κριτήρια σύγκλισης για την ένταξη μιας χώρας της Ευρώπης στη ζώνη του Ευρώ και τα οποία διασφαλίζουν ότι μια χώρα είναι έτοιμη να υιοθετήσει τη χρήση του είναι τα εξής:

α. Η σταθερότητα των τιμών: Το ποσοστό του πληθωρισμού¹ δε μπορεί να υπερβαίνει περισσότερο από το 1,5% του δείκτη των τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις.

β. Υγιή και βιώσιμα δημόσια οικονομικά: Το δημοσιονομικό έλλειμμα² δεν μπορεί να υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ³. Το δημόσιο χρέος δε μπορεί να υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ.

γ. Σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών: Η υποψήφια χώρα πρέπει να συμμετέχει στον μηχανισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών⁴ για δύο τουλάχιστον χρόνια χωρίς σοβαρές αποκλίσεις από την κεντρική ισοτιμία του μηχανισμού των συναλλαγματικών ισοτιμιών και χωρίς υποτίμηση της κεντρικής διμερούς ισοτιμίας του νομίσματος της έναντι του Ευρώ κατά την ίδια περίοδο.

δ. Μακροπρόθεσμο επιτόκιο: Το μακροπρόθεσμο επιτόκιο δεν πρέπει να υπερβαίνει πάνω από το 2% του δείκτη των τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από την άποψη της σταθερότητας των τιμών.

Τέλος, οι χώρες που πρόκειται να ενταχθούν στη ζώνη του Ευρώ θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι προβλέπουν την ανεξαρτησία των εθνικών κεντρικών τραπεζών τους και ότι τα καταστατικά τους είναι σύμφωνα με τις διατάξεις των συνθηκών και συμβατά με τα καταστατικά της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ).

1.1.4 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ιδρύθηκε το 1998 και εδρεύει στη Φρανκφούρτη, στη Γερμανία. Πρόεδρος της είναι ο Μάριο Ντράγκι και ρόλος της είναι η διαχείριση του ευρώ, η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και η άσκηση της

¹ Ο πληθωρισμός γενικότερα έχει να κάνει με την αύξηση του επιπέδου των τιμών και με ταυτόχρονη μείωση της αγοραστικής δύναμης του νομίσματος που χρησιμοποιούμε (Αντζουλιάτος 2011: 164)

² Το δημοσιονομικό έλλειμμα έχει να κάνει με την έλλειψη χρημάτων που υπάρχει στο δημόσιο

³ Το ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν) είναι η αποτίμηση σε χρήμα όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγει μια χώρα. Στην ουσία, αντικατοπτρίζει όλη τη «παραγωγή» που εμφανίζει μια χώρα σε διάρκεια ενός έτους και φυσικά όσο μεγαλύτερο είναι, τόσο καλύτερα.

⁴ Με τον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών διασφαλίζεται ότι η ισοτιμία μεταξύ του ευρώ και των άλλων νομισμάτων της Ε.Ε. θα είναι τέτοια ώστε να διατηρείται η οικονομική σταθερότητα στην αγορά. Συγκεκριμένα, η συμφωνημένη συναλλαγματική ισοτιμία του νομίσματος μιας χώρας, εκτός Ευρωζώνης, καθορίζεται έναντι του Ευρώ και στη συνέχεια μπορεί να αυξομειώνεται μόνο μέχρι 15% πάνω ή κάτω από την αρχική ισοτιμία.

οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της ΕΕ. Η ΕΚΤ είναι αρμόδια για τη χάραξη και εφαρμογή της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της ΕΕ. Βασικός της στόχος είναι να **διατηρεί σταθερές τις τιμές**, στηρίζοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η ΕΚΤ καθορίζει τα επιτόκια με τα οποία **δανείζει τις εμπορικές τράπεζες στην Ευρωζώνη**, ελέγχοντας έτσι την προσφορά χρήματος και τον πληθωρισμό. Διαχειρίζεται τα **συναλλαγματικά αποθέματα** της Ευρωζώνης και την αγορά ή πώληση νομισμάτων, ώστε να διατηρείται η ισοτιμία των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Διασφαλίζει την κατάλληλη εποπτεία των **χρηματοπιστωτικών αγορών και ιδρυμάτων** από τις εθνικές αρχές, καθώς και την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών. Μεριμνά για την ασφάλεια και την ευρωστία του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος, εξουσιοδοτεί τις χώρες της Ευρωζώνης να **εκδίδουν χαρτονομίσματα ευρώ** και παρακολουθεί τις **τάσεις των τιμών** αξιολογώντας ταυτόχρονα τους κινδύνους που προκύπτουν για τη σταθερότητα των τιμών. Η ΕΚΤ εκπροσωπείται από τον πρόεδρο σε υψηλού επιπέδου ευρωπαϊκές και διεθνείς συνεδριάσεις και διαθέτει τα ακόλουθα τρία **όργανα λήψης αποφάσεων**:

- Το Διοικητικό Συμβούλιο που είναι **το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων**. Απαρτίζεται από την Εκτελεστική Επιτροπή και από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των χωρών της Ευρωζώνης. Το Διοικητικό συμβούλιο αξιολογεί τις οικονομικές και νομισματικές εξελίξεις, διαμορφώνει τη νομισματική πολιτική της Ευρωζώνης και καθορίζει τα επιτόκια δανεισμού που επιβάλλει η Κεντρική Τράπεζα στις εμπορικές τράπεζες.
- Την Εκτελεστική Επιτροπή που ασχολείται με την **καθημερινή λειτουργία** της ΕΚΤ. Απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τέσσερα άλλα μέλη που διορίζονται για 8 χρόνια από τους ηγέτες των χωρών της Ευρωζώνης. Η Εκτελεστική Επιτροπή εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική, διαχειρίζεται τις τρέχουσες υποθέσεις, προετοιμάζει τις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και ασκεί εξουσίες που της έχει αναθέσει το Διοικητικό Συμβούλιο.
- Το Γενικό Συμβούλιο που έχει περισσότερο έναν **συμβουλευτικό και συντονιστικό ρόλο**. Απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών όλων των κρατών μελών της ΕΕ. Το Γενικό Συμβούλιο συμμετέχει στο συμβουλευτικό και συντονιστικό έργο και βοηθά στην προετοιμασία της προσχώρησης νέων χωρών στην Ευρωζώνη (<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.el.html/24-04-2016>).

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) ιδρύθηκε, όπως και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την 1^η Ιουνίου 1998. Το ΕΣΚΤ αποτελείται από την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των κρατών μελών της ΕΕ είτε αυτά έχουν υιοθετήσει το ευρώ είτε όχι. Το Ευρωσύστημα αποτελείται από την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των χωρών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ. Το Ευρωσύστημα και το ΕΣΚΤ θα εξακολουθήσουν να συνυπάρχουν όσο υφίστανται κράτη μέλη της ΕΕ που δεν ανήκουν στη ζώνη του ευρώ (<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.el.html/24-04-2016>).

1.1.5 Αξιολόγηση της δυνατότητας υπαγωγής μιας χώρας στη ζώνη του Ευρώ

Το λιγότερο κάθε δύο χρόνια, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζουν κατά πόσο τα κράτη μέλη που βρίσκονται εκτός της ζώνης του Ευρώ έχουν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται προκειμένου να ενταχθούν σε αυτήν. Με άλλα λόγια ελέγχουν το αν και σε ποιο βαθμό πληρούν τα **κριτήρια σύγκλισης** προκειμένου να υιοθετήσουν το Ευρώ.

Τόσο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της έρευνας τους στην **έκθεση σύγκλισης** που διενεργούν. Στη συνέχεια, οι εκθέσεις, τόσο της μιας όσο και της άλλης, **υποβάλλονται στο συμβούλιο της Ε.Ε.** προκειμένου να εξετασθούν και να παρθούν οι ανάλογες αποφάσεις⁵.

Βέβαια, αν η ΕΚΤ και η Επιτροπή δεχθούν αίτημα από μια χώρα της Ε.Ε. που δηλώνει επιθυμία για ένταξη στην Ευρωζώνη, μπορούν οποτεδήποτε να συντάξουν την απαιτούμενη έκθεση ελέγχου πληρότητας των απαιτούμενων προϋποθέσεων.

Το Συμβούλιο, λοιπόν, της Ε.Ε. είναι αυτό που θα αποφασίσει σχετικά με το αν μια χώρα δύναται να προσχωρήσει στην Ευρωζώνη εφόσον λάβει πρόταση από την Επιτροπή και σχετική σύσταση από τα κράτη μέλη της ζώνης του Ευρώ και εφόσον έρθει σε συμφωνία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και έχει συζητηθεί το θέμα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

⁵ Από τη συγκεκριμένη διαδικασία, εξαιρούνται τόσο η Δανία όσο και το Ηνωμένο Βασίλειο μιας και γι' αυτές τις δύο χώρες προβλέπεται «ρήτρα εξαίρεσης», βάσει της οποίας δικαιούνται τη μη προσχώρηση τους στη ζώνη του Ευρώ. Αυτές οι «ρήτρες εξαίρεσης» των δύο αναφερομένων κρατών προβλέπονται από τα πρωτόκολλα αριθμού 15 και 16 της Ενοποιημένης Απόδοσης της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, έτσι όπως έχουν δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο φύλλο της 26-10-2012.

Η τελική απόφαση, θα παρθεί από όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του Ευρώ και από τη χώρα που επιθυμεί να ενταχθεί με ομόφωνη ψηφοφορία στο Συμβούλιο (www.consilium.europa.eu/el/policies/joining-euro-area/hav-eu-country-joins-euro-area/).

Σχετικά με όλα όσα αναφέρθηκαν αναφορικά με τη διαδικασία προσχώρησης μιας χώρας της Ε.Ε. στην Ευρωζώνη, τα κράτη μέλη που ανήκουν στη ζώνη του Ευρώ υποχρεούνται, αφενός να **ελέγχουν τις εκθέσεις σύγκλισης** των προς υπαγωγή χωρών στη ζώνη του Ευρώ και αφετέρου να **διαβιβάσουν σύσταση στο συμβούλιο της Ε.Ε.** σχετικά με το αν μια χώρα πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής στην Ευρωζώνη. Η σύσταση αυτή πρέπει να εκδοθεί μέσα σε έξι μήνες αφότου το Συμβούλιο συναινέσει στη διεύρυνση της Ευρωζώνης. Η έγκριση της σύστασης γίνεται εφόσον υπάρξει πλειοψηφία από τα κράτη μέλη που ήδη έχουν υιοθετήσει σαν νόμισμα τους το Ευρώ.

Σε ό, τι αφορά το θέμα της **συναλλαγματικής ισοτιμίας** της προς ένταξη χώρας, το Συμβούλιο είναι αυτό που θα καθορίσει την ισοτιμία με την οποία το Ευρώ θα αντικαταστήσει το νόμισμα του κράτους μέλους. Τον καθορισμό αυτό θα τον κάνει εφόσον προταθεί από την Επιτροπή και κατόπιν διαβούλευσης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Τέλος, την απόφαση παίρνουν τα κράτη μέλη της ζώνης του Ευρώ και η υπό ένταξη χώρα με ομόφωνη ψηφοφορία στο Συμβούλιο.

1.1.6 Η Ελλάδα στην Ευρωζώνη

Η Ελλάδα, ως μέλος της Ευρωζώνης, αυτονόητα δεν μπορεί να ασκήσει τη δική της αυτόνομη νομισματική πολιτική, άρα δεν μπορεί να αποφασίσει ούτε για τα επιτόκια ούτε και για την ισοτιμία (Αντζουλάτος 2011: 630).

Η νομισματική πολιτική ασκείται από την Ε.Κ.Τ. η οποία καθορίζει τα επιτόκια και τις διακυμάνσεις τους, μέσα στο πλαίσιο ενός συστήματος σταθερών ισοτιμιών, στο οποίο η Ελλάδα συμμετέχει.

Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, παρουσιάζει έντονη εμπορική δραστηριότητα και με χώρες εκτός Ευρωζώνης. Μη ξεχνάμε ότι γεωγραφικά αποτελεί

το σταυροδρόμι των τριών ηπείρων, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Επομένως, στα πλαίσια των εξωευρωπαϊκών συναλλαγών της, υφίσταται διακυμάνσεις του Ευρώ που επηρεάζουν τόσο τις εξαγωγές όσο και τις εισαγωγές της Ελλάδας.

1.2 Οφέλη και Κίνδυνοι από τη συμμετοχή μιας χώρας στη ζώνη του Ευρώ

1.2.1 Οφέλη

Είναι σαφές ότι η συμμετοχή μιας χώρας στη ζώνη του Ευρώ έχει αδιαμφισβήτητα οφέλη. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι η συμμετοχή μιας χώρας στην Ευρωζώνη περιορίζει σημαντικά τον κίνδυνο νομισματικής υποτίμησης (ειδικά στη περίπτωση εκείνη που το Ευρώ είναι ισχυρότερο από το νόμισμα της προς ένταξη χώρας), ενώ παράλληλα ελαχιστοποιείται και το κόστος μετατροπής χρημάτων από ένα εθνικό νόμισμα σε ένα άλλο, έτσι ώστε να διευκολύνονται τόσο οι συναλλαγές μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης όσο και οι μετακινήσεις (για σπουδές, τουρισμό, κ.λπ.) των πολιτών τους.

Επίσης, μέσω των κοινοτικών πλαισίων στήριξης (προνόμια τα οποία απολαμβάνουν οι χώρες της Ευρωζώνης) εκσυγχρονίζεται η οικονομία των περισσότερο αδύναμων οικονομικά κρατών μελών της Ευρωζώνης και αυξάνεται η ανταγωνιστικότητά τους. Και τούτο είναι λογικό εφόσον δημιουργούνται νέες επιχειρηματικές μονάδες, αξιοποιείται ο φυσικός πλούτος των χωρών αυτών, αυξάνονται οι εγχώριες και εξωτερικές επενδύσεις και κατά συνέπεια ενισχύεται η παραγωγή και το εξαγωγικό τους εμπόριο.

Πολιτικά, τείνει να διασφαλίζεται η ειρηνική συμβίωση των μελών της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης και γίνονται βήματα εδραίωσης της δημοκρατίας.

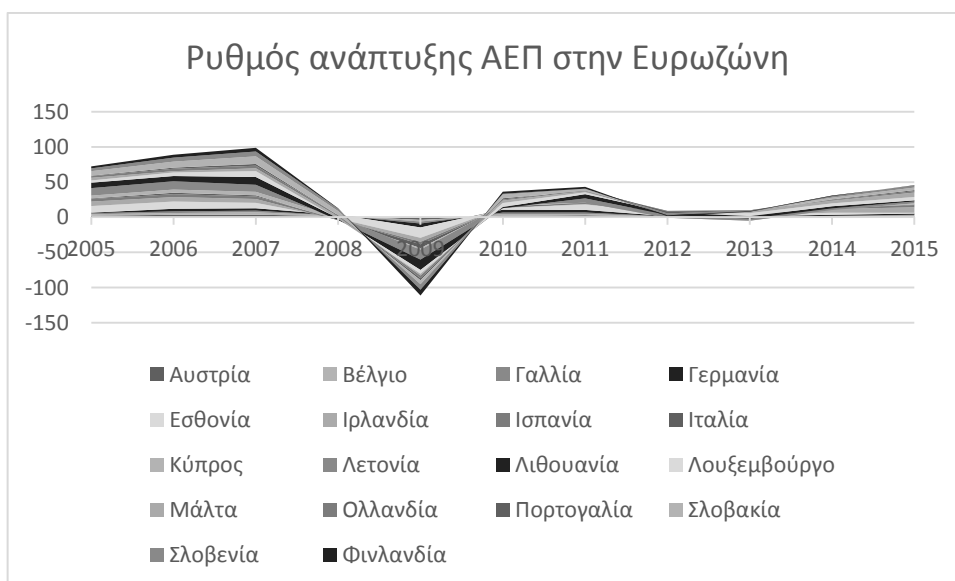
Πέραν όμως των θετικών συνεπειών σε τεchnοκρατικό, δημοσιονομικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, είναι σαφές ότι η διαπολιτισμική επιρροή μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωζώνης διευρύνει το πνευματικό επίπεδο των νέων ανθρώπων και ευνοεί την εξέλιξη, την ευημερία, και τον εκσυγχρονισμό των λαών.

Γενικά λοιπόν, η υιοθέτηση του Ευρώ, ωφελεί τις επί μέρους Ευρωπαϊκές οικονομίες, εξαφανίζει την αβεβαιότητα που προκύπτει από τις απρόβλεπτες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων, παρέχει καλύτερους όρους και συνθήκες συναλλαγών για την τουριστική και βιομηχανική οικονομία, συντελεί στην αύξηση του εμπορίου, μειώνει την γραφειοκρατία που δημιουργείται από τις τράπεζες καταργώντας τις προμήθειες και τα κόστη συναλλαγών και προσφέρει καλύτερη πρόσβαση στις αγορές, εντός και εκτός της Ε.Ε. για τις Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις (Πελαγίδης 2007: 317).

1.2.2 Κίνδυνοι

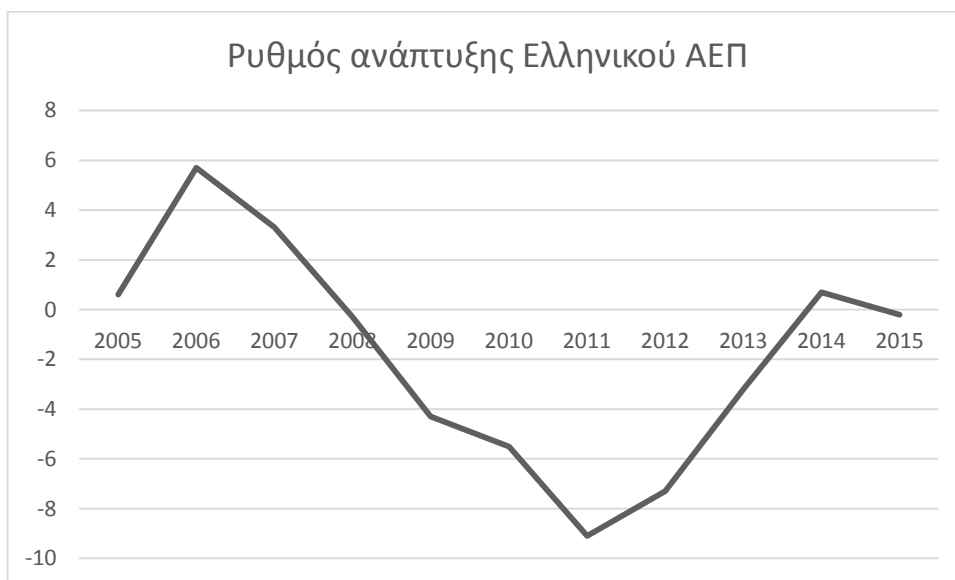
Όμως, η συμμετοχή μιας χώρας στη ζώνη του Ευρώ, συνεπάγεται και μια σειρά κινδύνων:

Ένας απ' αυτούς είναι ο **κίνδυνος της αναπτυξιακής στασιμότητας**. Η Ευρωπαϊκή οικονομική ανάπτυξη προχωρά στην παρούσα φάση με ιδιαίτερα αργούς ρυθμούς. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) που αποτελεί το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες ήτοι τη συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παρήχθησαν από μια χώρα σε διάστημα ενός έτους, αποτελεί μια σημαντική ένδειξη της ανάπτυξης της χώρας αυτής.

Διάγραμμα 1. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (2006-2015)

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Διάγραμμα 2. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ στην Ελλάδα (2006-2015)

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Όπως φαίνεται και από την ανωτέρω διαγραμματική ανάλυση ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ για όλες τις χώρες της Ευρωζώνης εμφανίζεται ως πτωτικός και σε κάποιες περιπτώσεις, τη τελευταία τριετία, στάσιμος χωρίς εμφανή δείγματα ανάκαμψης. Ειδικά για την Ελλάδα [Διάγραμμα 2], η πτώση του είναι σχεδόν κατακόρυφη από το 2007 έως και το 2011 όπου αρχίζει να διαφαίνεται μια προσπάθεια ανάκαμψης χωρίς όμως να μπορεί να συγκριθεί με την αναπτυξιακή πορεία έως το 2006.

Αποτέλεσμα της αναπτυξιακής ύφεσης είναι η διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα. Χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία που παρατίθενται στα κάτωθι διαγράμματα για τα ποσοστά ανέργων στην Ευρωζώνη (EA-19) από το 2003 έως και το 2014 και για την Ελλάδα, ειδικά, από το 1990 έως και το 2013:

Διάγραμμα 3: Ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη (2003-2014)

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Διάγραμμα 4: Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα (1990 – 2013)

(Πηγή: Έρευνα εργατικού δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ)

Η Ελλάδα, παρουσιάζει παρόμοια ανοδική πορεία στα ποσοστά ανεργίας με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Από το 2011 όμως και μετά η ανεργία στην Ελλάδα εκτοξεύεται σε δυσθεώρητα ύψη, ακόμα και σε σύγκριση με τα ήδη υψηλά ποσοστά των άλλων χωρών της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης.

Ένας άλλος κίνδυνος που απειλεί μια χώρα της ζώνης του ευρώ είναι αυτός της **μειωμένης διεθνούς ανταγωνιστικότητας**.

Το άνοιγμα των αγορών διεθνώς (παγκοσμιοποίηση), δείχνει να κάνει την Ευρωπαϊκή οικονομία να ασφυκτιά. Μεγάλες βιομηχανικές μονάδες μεταφέρουν την έδρα τους σε περιοχές που διασφαλίζεται, αφενός το χαμηλό κόστος εργασίας και αφετέρου η χαμηλή φορολόγηση.

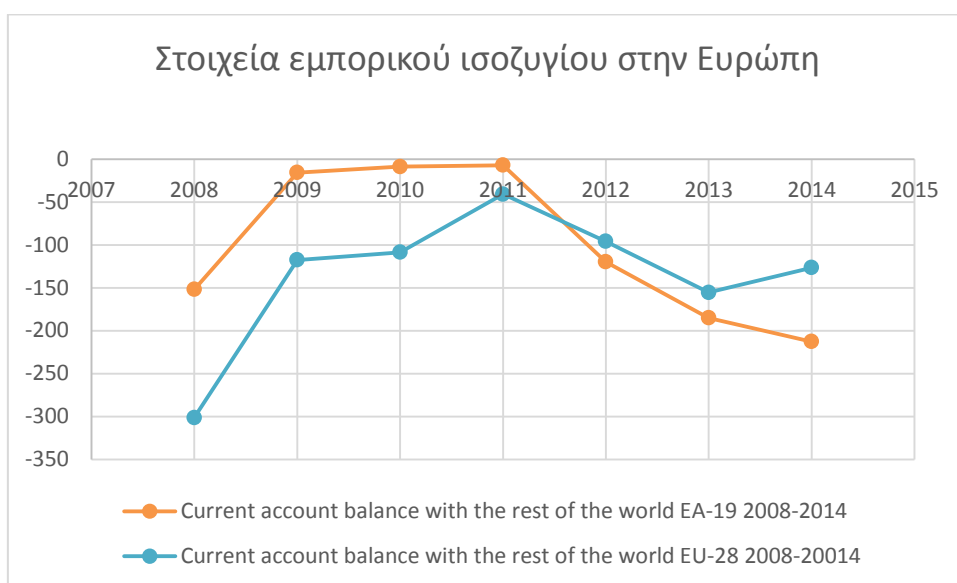
Προϊόντα ασιατικής προελεύσεως κατακλύζουν την Ευρωπαϊκή αγορά ενώ αναπόφευκτες είναι και οι μετακινήσεις πληθυσμού από την Ευρώπη προς άλλα μέρη του κόσμου με σκοπό την αναζήτηση ενός καλύτερου εργασιακού μέλλοντος. Όπως φαίνεται και από τα ποσοστά του παρακάτω γραφήματος, η Κίνα ανήκει σε έναν από τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους για εισαγωγές στην Ευρώπη των 28 (ΕΕ – 28). Επίσης, σημαντικός είναι ο ρόλος της Ρωσίας και των ΗΠΑ.

Διάγραμμα 5. Κύριοι εμπορικοί εταίροι για εισαγωγές στην ΕΕ – 28

(Πηγή: Eurostat)

Η μειωμένη διεθνής ανταγωνιστικότητα απεικονίζεται στην εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου τόσο για το σύνολο της Ευρώπης όσο και για το σύνολο της Ελλάδας. Όπως είναι γνωστό, το εμπορικό ισοζύγιο περιλαμβάνει τα αγαθά που παράγονται σε μια χώρα και εξάγονται στο εξωτερικό και τα αγαθά που παράγονται στο εξωτερικό και καταναλώνονται στη χώρα που τα εισάγει. Αν αφαιρεθούν από τις εξαγωγές οι εισαγωγές, προκύπτει το εμπορικό ισοζύγιο. Μια χώρα με θετικό εμπορικό ισοζύγιο συνεπάγεται ότι έχει περισσότερες εξαγωγές από εισαγωγές. Όταν συμβαίνει το αντίθετο έχουμε ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο, αρνητικό πρόσημο και μια οικονομία με ελλειμματική ανταγωνιστικότητα.

Διάγραμμα 6. Ετήσια στοιχεία εμπορικού ισοζυγίου στην Ευρώπη

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Διάγραμμα 7. Ετήσια στοιχεία εμπορικού ισοζυγίου

(Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν τα στοιχεία για το εμπορικό ισοζύγιο της Ευρώπης των 28 (EU-28), της Ευρώπης των 19 (EA-19) και της Ελλάδας, ειδικά από το 2006 έως και το 2014 που εμφανίζεται ελλειμματικό. Ενδεικτικά, τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2009, το εμπορικό έλλειμμα της Ελλάδας ανήλθε σε 9,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι ελληνικές εξαγωγές έφτασαν σε αξία τα 4,5 δισεκατομμύρια ευρώ, μειωμένες κατά 17%. Οι εισαγωγές ήταν μειωμένες κατά 23% και ανήλθαν σε αξία σε 14 δισεκατομμύρια ευρώ.

Μία χώρα που εισάγεται στη ζώνη του ευρώ, έρχεται αντιμέτωπη και με τον **κίνδυνο των διαταραχών της ζήτησης**.

Οι διαταραχές της ζήτησης (demand disturbances)⁶ που προκύπτουν από τις ασύμμετρες δομές των επί μέρους εθνικών οικονομιών, αποτελούν έναν σοβαρό κίνδυνο για τις επιμέρους οικονομίες (Πελαγίδης 2007: 316).

⁶ Ο όρος βασίζεται στην αρχή του ότι όταν, στα πλαίσια μιας νομισματικής ένωσης, περιορίζεται η ζήτηση στα προϊόντα μιας χώρας, αυξάνεται στα προϊόντα μιας άλλης. Σε συνθήκες οικονομικής ολοκλήρωσης, η ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών εξαιτίας μιας ενδεχόμενης νομισματικής ένωσης που αυξάνει τη συσχέτιση των οικονομικών δραστηριοτήτων τους μειώνοντας έτσι τον παράγοντα ασυμμετρία και τις όποιες διαταραχές. Δεν συμβαίνει το ίδιο όμως όταν υπάρχουν ασύμμετρες δομές μεταξύ των επί μέρους εθνικών οικονομιών (Μπλάφα 2011: 15).

Οι διαταραχές της ζήτησης στο πλαίσιο των χωρών μιας νομισματικής ένωσης και εν προκειμένω της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης, σχετίζονται με την αρχή ότι η περιορισμένη ζήτηση και αγορά και χρήση των προϊόντων και υπηρεσιών μιας χώρας της Ευρωζώνης συνεπάγεται ταυτοχρόνως και αυξημένη ζήτηση για τα προϊόντα και υπηρεσίες μιας άλλης. Κάτι τέτοιο σύμφωνα με τον Πελαγίδη (Pelagidis T. 1996a “ Europe at a Monetary Crossroads: Problems and Prospects “ Cahiers Economiques de Bruxelles, τομ. 152 (4), σ. 451 – 486), ειδικά σε ό,τι αφορά την περίπτωση της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης, θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με την κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής (του κεφαλαίου και της εργασίας) στο εσωτερικό της Ευρωζώνης ώστε να επιτευχθεί, κατά το δυνατόν, ισόρροπη και ισότροπη ανάπτυξη όλων των χωρών της Ευρωζώνης και να περιοριστεί η ανισορροπία μεταξύ των τεχνολογικά αναπτυγμένων και εξειδικευμένων μονάδων βιομηχανικής παραγωγής του βορρά και των ανειδίκευτων μονάδων παραγωγής του Ευρωπαϊκού νότου.

Όμως, σύμφωνα με τη θεωρία των Άριστων Νομισματικών Περιοχών (ΑΝΠ)⁷, η κινητικότητα αυτού του είδους παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, κάτι που μας κάνει να χαρακτηρίζουμε τις εθνικές αγορές εργασίας της Ευρωζώνης ως «άκαμπτες».

Αποτέλεσμα των διαταραχών ζήτησης είναι η αποεπένδυση και η ανεργία, ειδικά όταν μιλάμε για μείωση της παραγωγής με συνακόλουθη τη μετακίνηση των βιομηχανικών κέντρων εκτός Ευρωζώνης.

Επιπροσθέτως, ο «δημοσιονομικός σταθεροποιητής», δηλαδή τα κεφάλαια που προωθούνται για την ενίσχυση των χωρών της Ευρωζώνης που μειονεκτούν, είναι σχετικά λίγα και δεν επαρκούν ώστε να διασφαλιστούν οι απαιτούμενες συνθήκες της πλήρους απασχόλησης.

Συνεπώς, η Ευρώπη, δείχνει να μην πληροί τις προϋποθέσεις για μια Άριστη Νομισματική Περιοχή και το κόστος του Ευρώ, λόγω έλλειψης ζήτησης προϊόντων και υψηλής ανεργίας, είναι ιδιαίτερα υψηλό σε σχέση με τα οφέλη σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο (Πελαγίδης 2007: 318).

⁷ Σύμφωνα με τη θεωρία των ΑΝΠ, οι σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες είναι ό,τι καλύτερο για περιοχές που διακρίνονται από υψηλό βαθμό ολοκλήρωσης που επιτυγχάνεται λόγω του διεθνούς εμπορίου και της κίνησης των συντελεστών παραγωγής (κεφαλαίου και εργασίας). Οι σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες, για χώρες με έντονη εμπορική δραστηριότητα, είναι αυτές που διασφαλίζουν σταθερότητα στις διεθνείς συναλλαγές και συμβάλλουν στην εξοικονόμηση πόρων από την αποφυγή της αβεβαιότητας, της σύγχυσης και του κόστους των συναλλαγών και των υπολογισμών από την ελεύθερη διακύμανση των τιμών.

Στην περίπτωση που θα είχαμε διαφορετικές χώρες και διαφορετικά νομίσματα, οι εκάστοτε κυβερνήσεις των χωρών θα ήταν σε θέση να ασκήσουν αυτόνομη νομισματική πολιτική και με τη συναλλαγματική ισοτιμία να διορθώσουν τις διαταραχές ζήτησης. Στο επίπεδο της Ευρωζώνης όμως, το ρόλο αυτό τον έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Αυτό, σε συνδυασμό και με το ότι κάθε χώρα της Ευρωζώνης εξειδικεύεται στη παραγωγή, κατασκευή και ανάπτυξη διαφορετικών προϊόντων και τεχνολογιών αυξάνει το μέγεθος των διαταραχών της ζήτησης.

Αυτή η ασυμμετρία των διαταραχών ζήτησης, συνακόλουθα προκαλεί αύξηση της ανεργίας και καταστροφή των παραγωγικών συστημάτων και των θέσεων εργασίας.

Μια ενδεχόμενη αντιμετώπιση του προβλήματος θα μπορούσε να επιτευχθεί με την άσκηση διευκολυντικής νομισματικής πολιτικής. Δηλαδή, με την αύξηση της διαθέσιμης ποσότητας χρήματος και τη μείωση των επιτοκίων προκειμένου να αντισταθμιστούν οι διακυμάνσεις και να αποκατασταθούν οι ρυθμοί ανάπτυξης και απασχόλησης.

Για παράδειγμα, στη περίπτωση που η Ελλάδα παρουσιάζει μείωση της ζήτησης για τις εξαγωγές της, αυτονόητα θα υπάρξει μείωση της παραγωγής της και αύξηση της ανεργίας εφόσον αποκλείεται η υποτίμηση του νομίσματος της λόγω υπαγωγής της στην Ευρωζώνη.

Η οποιαδήποτε παρέμβαση της Ε.Κ.Τ. για αύξηση της διαθέσιμης ποσότητας χρήματος στη χώρα θα προκαλέσει την αντίδραση της «αντιπληθωριστικής» Γερμανίας, κάτι που ενδεχομένως θα εγείρει πολιτικές διαφωνίες και αστάθεια στη ζώνη του Ευρώ (Πελαγίδης 2007: 321).

Ένας άλλος **κίνδυνος**, που συνεπάγεται η συμμετοχή μιας χώρας στη ζώνη του ευρώ, είναι αυτός **του πληθωρισμού**.

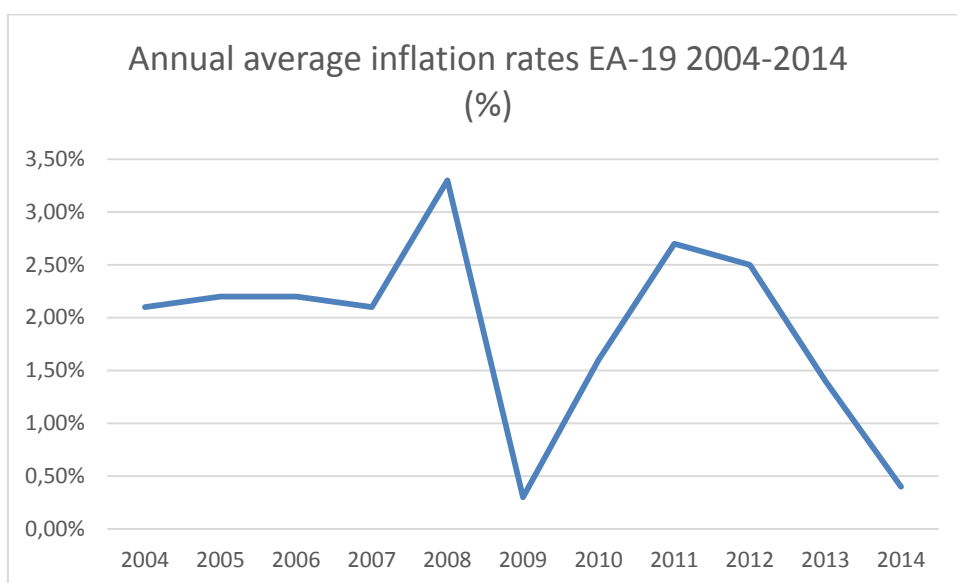
Ο πληθωρισμός είναι μια τάση για συνεχιζόμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Ο πληθωρισμός θα μπορούσε να διακριθεί σε αυτόν της **ζήτησης** και σε αυτόν του **κόστους**. Στη πρώτη περίπτωση, καθώς η οικονομία πλησιάζει το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, αρχίζουν να δημιουργούνται στενότητες στην αγορά ορισμένων παραγωγικών συντελεστών με αποτέλεσμα την αύξηση της τιμής τους. Η αύξηση της

τιμής των παραγωγικών συντελεστών προκαλεί αύξηση του κόστους παραγωγής και, επομένως, αύξηση της τιμής των προϊόντων. Όταν η οικονομία φτάσει στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, παραπέρα αύξηση της συνολικής ζήτησης είναι εξ ορισμού πληθωριστική, εφόσον δεν αυξάνεται η παραγωγή.

Στη δεύτερη περίπτωση, έχουμε πληθωρισμό ακόμα και σε περιόδους χαμηλής ζήτησης, δηλαδή σε περιόδους ανεργίας και μείωσης του εισοδήματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Ελλάδας, όπως φαίνεται παρακάτω και στο διάγραμμα 7. Ο πληθωρισμός κόστους τονίζει το ρόλο των εργατικών σωματείων και τη δύναμη των ολιγοπωλίων. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα μεγάλα μονοπώλια και ολιγοπώλια έχουν αρκετή δύναμη στην αγορά, ώστε να μεταβιβάζουν τις αυξήσεις του κόστους, που προκαλούνται από την αύξηση των μισθών των εργατών, στους αγοραστές αυξάνοντας την τιμή του προϊόντος. Πολλά, όμως, από τα προϊόντα αυτά αποτελούν πρώτη ύλη και γενικότερα ενδιάμεσες εισροές για τη παραγωγή άλλων αγαθών, που σημαίνει αύξηση του κόστους και της τιμής τους. Κατ' αυτό τον τρόπο η αρχική αύξηση του κόστους σε ορισμένους κλάδους διαχέεται σε ολόκληρη την οικονομία, με αποτέλεσμα, την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών.

Η αύξηση του πληθωρισμού στην ευρωζώνη οφείλεται στη μεγάλη αύξηση των τιμών του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά καθώς και στην υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ το πρώτο εξάμηνο του έτους. Το 2001, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα ακολούθησε γενικά την ίδια πορεία με τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ, αν και διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα από ό,τι ο τελευταίος. Συγκεκριμένα, αυξήθηκε από 3,7% το Δεκέμβριο του 2000 σε 4,5% τον Ιούνιο του 2001. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού για ολόκληρο το 2002 διαμορφώθηκε σε 3,6% έναντι 3,4% το 2001. Για το έτος 2003, ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα υποχώρησε στο 3,4% το 2003 (από 3,9% το 2002). Για το έτος 2004, διαμορφώθηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2004 στο ίδιο επίπεδο (3,2%) όπως και το τελευταίο τρίμηνο του 2003, αλλά κατά μέσο όρο το 2004 υποχώρησε στο 3,0% από 3,4% το 2003. Το 2005, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα αυξήθηκε ενώ η απόκλιση του από τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ διευρύνθηκε. Στην Ευρωζώνη, το πρώτο εξάμηνο του 2005 ο πληθωρισμός κινήθηκε γύρω στο 2%. Το πρώτο τρίμηνο του 2006 ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του πληθωρισμού διαμορφώθηκε στο 3,2%. Η Εθνική Στατιστική Αρχή ανακοίνωσε ότι ο πληθωρισμός παρέμεινε αμετάβλητος στο 3,9% (υψηλότερο επίπεδο των 27 τελευταίων μηνών) τον Δεκέμβριο, καθώς το πετρέλαιο παραμένει σε υψηλά

επίπεδα, πιέζοντας προς τα πάνω τις τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών. Στο 4,2% διαμορφώθηκε η αύξηση σε μέσα επίπεδα του πληθωρισμού το 2008 σε σχέση με το 2007. Το Μάρτιο του 2009, ο ρυθμός πληθωρισμού είχε σημειώσει αύξηση 0,9%. Η νέα αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ της 2ας Μαΐου 2010 και οι περαιτέρω αυξήσεις στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης (καυσίμων, καπνού και ποτών) οδήγησαν τον πληθωρισμό σε υψηλότερο επίπεδο τους επόμενους μήνες, στο 5,2% τον Μάιο του 2010 και τον Ιούνιο του 2010, ενώ ο πληθωρισμός θα έχει πτωτική πορεία από τον Ιούλιο του 2010, όπου οι εκπτώσεις αναμένεται να είναι μεγαλύτερες λόγω της πτώσης της εγχώριας ζήτησης για να κλείσει τον Δεκέμβριο του 2010 στο 4,2%.

Διάγραμμα 8. Ετήσιο ποσοστό μεταβολής του πληθωρισμού της Ευρωζώνης (2004-2014)

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Διάγραμμα 9. Μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα (2000 – 2015)

(Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και επεξεργασία στοιχείων από την Τράπεζα της Ελλάδος)

1.2.3 Η δυσκολία εφαρμογής της θεωρίας των «άριστων νομισματικών περιοχών» στη ζώνη του Ευρώ

Σε μια νομισματική ένωση όπως είναι η Ευρωζώνη, η άσκηση υπερεθνικής νομισματικής πολιτικής διασφαλίζει την μη ύπαρξη περιορισμών στη διακίνηση των χρηματικών κεφαλαίων και την εξάλειψη της αβεβαιότητας που δημιουργούν οι συναλλαγματικές ισοτιμίες. Όπως όμως ήδη αναφέρθηκε, στη πράξη, τα μέλη της νομισματικής ένωσης αντιμετωπίζουν το κίνδυνο της ασύμμετρης προσφοράς και ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών. Οι καταναλωτές προτιμούν τα προϊόντα μιας οικονομίας περισσότερο από αυτά κάποιας άλλης, οπότε συνακόλουθα αυξάνεται η παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής (του κεφαλαίου και της εργασίας) της πρώτης σε βάρος της τελευταίας.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τη «θεωρία των Άριστων Νομισματικών Περιοχών», η ομοιογενής οικονομική ανάπτυξη των χωρών μιας νομισματικής ένωσης εξαρτάται θετικά από τους κάτωθι παράγοντες (Μαριόλης 2011: 97) :

- Την έκταση του συνολικού εμπορίου
- Την ομοιογένεια των παραγωγικών δομών

- Την απουσία της χρηματικής και τεχνολογικής συγκέντρωσης σε μια ή μερικές μόνο χώρες της νομισματικής ένωσης
- Την ευκαμψία των τιμών των προϊόντων και των μισθών των παραγωγικών συντελεστών
- Τη διεθνή κινητικότητα των χρηματικών κεφαλαίων και του εργατικού δυναμικού
- Τους βαθμούς ανεξαρτησίας του τρόπου άσκησης των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών
- Τη καθιέρωση ενός υπερεθνικού συστήματος άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής που θα καθορίζει τις μεταβιβαστικές πληρωμές και την φορολόγηση

Όσο περισσότερο δεν ισχύουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, τόσο περισσότερο μια νομισματική ένωση, στο σύνολο της, εμφανίζεται οικονομικά και πολιτικά ασταθής (Μαριόλης 2011: 97)

Οι χώρες που υπάγονται στην Ευρωζώνη, αντιμετωπίζουν σημαντικότατους κινδύνους οικονομικής και πολιτικής αστάθειας, μιας και η μη διασφάλιση των ανωτέρω προϋποθέσεων προκαλεί ανισομερή ανάπτυξη και οικονομική ανομοιογένεια. Συγκεκριμένα, η ενδοκλαδική εμπορική δραστηριότητα μεταξύ των βορείων και νοτίων χωρών της Ευρωζώνης περιορίζεται σημαντικά. Οι βόρειες χώρες εξειδικεύονται στη παραγωγή προϊόντων βαριάς βιομηχανίας και τεχνολογιών αιχμής ενώ οι νότιες στη παραγωγή πρώτων υλών, στην ανειδίκευτη εργασία και ελάχιστα σε προϊόντα τεχνολογίας.

Επίσης, οι τιμές των εμπορευμάτων από χώρα σε χώρα, εντός της ζώνης του Ευρώ, σε κάποιες περιπτώσεις διαφέρουν σημαντικά. Αυτό οφείλεται αφενός στις διεθνείς διαφορές των παραγωγικοτήτων στους τομείς παραγωγής των διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων και αφετέρου στην κατανομή του εισοδήματος (Mariolis T. 2008b Heterogeneous capital goods and the Harrod – Balassa – Samuelson effect, *Metroeconomica*, 59, pp. 238 – 242).

Επιπλέον, στην Ευρωζώνη, η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού είναι πολύ χαμηλή ακόμα και μέσα στις ίδιες τις χώρες.

Γενικά η Ευρώπη, σε σχέση με τις ΗΠΑ, είναι πολύ «δύσκαμπτη» και «αργή» σε αλλαγές, προσαρμογές, μετακινήσεις εργατικού δυναμικού ενώ σε πολλές χώρες της

παρατηρείται αύξηση τόσο της συναλλαγματικής ισοτιμίας όσο και του ελλείματος του κρατικού προϋπολογισμού.

Όλα αυτά, αποτελούν στοιχεία που καθιστούν ιδιαίτερα επισφαλές το ενδεχόμενο της επιβίωσης και της προσαρμογής, εντός της Ευρωζώνης, των μικρών οικονομιών σε περιόδους κρίσεων και αλλαγών (Μαριόλης 2011: 99).

Η «γκετοποίηση» που γενικά παρατηρείται σε ορισμένες οικονομίες της Ευρωζώνης και ο συγκεντρωτισμός δραστηριοτήτων (για παράδειγμα οι χώρες της βιομηχανικής έντασης του βορρά σε αντίθεση με τις χώρες του νότου) «δομούν» την Ευρωζώνη ανισομερώς και προκαλούν τάσεις αστάθειας.

Η αδυναμία άσκησης αυτόνομης εμπορικής πολιτικής, καθώς και οι περιορισμοί που υπάρχουν στην άσκηση της συναλλαγματικής, νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής είναι παράγοντες που οδηγούν στη ρύθμιση του Ευρωπαϊκού καταμερισμού της εργασίας από την αδιαμεσολάβητη δράση του «νόμου του συγκριτικού πλεονεκτήματος» που το ευνοούν οι εθνικές εισοδηματικές πολιτικές.

Εν συνεχεία, η ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων καθώς και η χρήση ενιαίου νομίσματος κάνουν το «νόμο του συγκριτικού πλεονεκτήματος» να ισχύει πλέον βάσει ενός ενιαίου επιτοκίου. Όλα αυτά συμβάλλουν στη περαιτέρω υποβάθμιση των λιγότερο δυνατών οικονομιών της Ευρωζώνης και στην ανισομερή ανάπτυξη της τελευταίας (Μαριόλης 2011: 101).

1.2.4 Ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει το εμπόριο λόγω των διαταραχών ζήτησης

Η χρήση του ενιαίου νομίσματος και η σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία αποτελούν παράγοντες που, τουλάχιστον θεωρητικά, συντελούν στην εμπορική ανάπτυξη των χωρών της Ευρωζώνης.

Από τη μια πλευρά, η χρήση του Ευρώ, από όλες τις χώρες της Ένωσης, απαλλάσσει τις τελευταίες από το κόστος μετατροπής των εθνικών νομισμάτων. Από την άλλη πλευρά, η εξάλειψη των συναλλαγματικών διακυμάνσεων στο εσωτερικό της Ευρώπης, θα μπορούσε να τονώσει την εμπορική δραστηριότητα μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. μιας και υπάρχει πλέον κλίμα συναλλαγματικής σταθερότητας που διευκολύνει τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών.

Στη πράξη όμως, τα πράγματα τείνουν να διαφοροποιούνται. Η σταθερή ισοτιμία και η «ακαμψία» των τιμών των εγχώρια παραγόμενων προϊόντων προκαλούν μείωση της ανταγωνιστικότητας, πτώση των εξαγωγών και κατά συνέπεια υποβάθμιση του ενδοευρωπαϊκού εμπορίου.

Ειδικά για τις αδύναμες χώρες της νομισματικής ένωσης, υφίσταται σημαντικός κίνδυνος ύπαρξης ελλειμάτων στο εμπορικό ισοζύγιο. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως τα εξωτερικά εμπορικά ελλείματα της Ελλάδας και της Πορτογαλίας, το 2000, ήταν 16% και 14% του ΑΕΠ αντίστοιχα (Πελαγίδης 2007: 322) .

Η αδυναμία του μηχανισμού της Ε.Ε. να αντιμετωπίσει τα προβλήματα των διαταραχών ζήτησης, μέσα στα πλαίσια χρήσης του ενιαίου νομίσματος, θα προκαλέσει οπωσδήποτε δυσκολίες στην ανάπτυξη της παραγωγής των περιφερειακών χωρών που, σε συνδυασμό και με τις άλλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, κινδυνεύουν από πολιτική αστάθεια με άμεσες επιπτώσεις στη σταθερότητα και την ασφάλεια της Ευρώπης.

Επίσης μια χώρα που έχει εμπορικές συναλλαγές με χώρες εκτός της Ε.Ε. αντιμετωπίζει τον κίνδυνο να επηρεαστεί η οικονομία της από τις υψηλές διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας Ευρώ – δολαρίου. Η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Φινλανδία, για παράδειγμα, έχουν 50%, 64%, και 65% της συνολικής εμπορικής τους δραστηριότητας με χώρες που βρίσκονται εκτός της Ε.Ε.

1.2.5 Οι «ακαμψίες» των αγορών εργασίας στην Ευρωζώνη

Ήδη έγινε λόγος για τις διαφορές που υπάρχουν στις διαταραχές ζήτησης ανά περιφέρεια στην Ευρωζώνη, για τη χαμηλή κινητικότητα που παρατηρείται στους συντελεστές παραγωγής και για τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα κράτη – μέλη του Ευρωπαϊκού νότου.

Όλα αυτά συντελούν στη δυσκολία προσαρμογής μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης και στην αύξηση των ποσοστών της ανεργίας. Βέβαια σε αυτό το θέμα υπάρχουν διάφορες απόψεις.

Οι Cohen, Lefranc και Saint – Paul θεωρούν ότι το υψηλό κόστος απόλυσης των εργαζομένων, δυσχεραίνει την εύρεση εργασίας μιας και το εργατικό δυναμικό ανακυκλώνεται με πολύ αργούς ρυθμούς. Οι Abowd, Kramarz, Lemieux και Margolis

(1997) πιστεύουν ότι ο υψηλός κατώτατος μισθός είναι αυτός που δρα ανασταλτικά στην αύξηση της απασχόλησης και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι περιοριστικές μακροοικονομικές πολιτικές που ασκούνται στο σύνολο των χωρών της Ευρωζώνης ευθύνονται, πρωτίστως, για τα υψηλά ποσοστά ανεργίας (Πελαγίδης 2007: 324) .

Οι περιοριστικές μακροοικονομικές πολιτικές έχουν σαν συνέπεια την υποβάθμιση της επιχειρηματικότητας. Η ύφεση προκαλεί μείωση της ζήτησης εργατικού δυναμικού στις επιχειρήσεις. Το δυσμενές οικονομικό κλίμα συντελεί στη μείωση της παραγωγικότητας για μεγάλα χρονικά διαστήματα (εφόσον η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες είναι περιορισμένη) και έτσι δεν έχουμε πλέον ανθρώπους που χάνουν την εργασία τους από μια επιχείρηση και έχουν τη δυνατότητα να προσληφθούν από κάπου αλλού, αλλά αντίθετα μακροχρόνια άνεργους. Αυτοί οι μακροχρόνια άνεργοι είναι πλέον πάρα πολύ δύσκολο να ξαναβρούν εργασία έστω κι αν μεσοπρόθεσμα τα πράγματα, σε μακροοικονομικό επίπεδο, βελτιωθούν. Αυτό συμβαίνει αφενός γιατί δεν θα είναι πλέον παραγωγικοί λόγω ηλικίας και αφετέρου διότι τα προσόντα τους και οι δεξιότητες τους θα έχουν απαξιωθεί, λόγω της πολυετούς αποχής τους από το εργασιακό περιβάλλον.

Κεφάλαιο 2

Παγκόσμια Οικονομική Κρίση και Ευρωζώνη

2.1 Εισαγωγή

Σύμφωνα με τον Στουρνάρα (2012), η διεθνής οικονομική κρίση συσχετίζεται με θέματα **φερεγγυότητας** και **ρευστότητας** του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Παράγοντες όπως: η χαλάρωση των ρυθμιστικών κανόνων, η «προκυκλικότητα»⁸ των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας, η ελλιπής τήρηση των κανόνων εποπτείας του τραπεζικού συστήματος, η έλλειψη διεθνούς συντονισμού μεταξύ των εποπτικών αρχών, η έλλειψη διαφάνειας, η ανάπτυξη πολύπλοκων παράγωγων προϊόντων, η άσκηση εκτεταμένης νομισματικής πολιτικής⁹ στις Η.Π.Α., ο ανεπαρκής έλεγχος του τραπεζικού συστήματος εκ μέρους των μετόχων του καθώς και οι ιδιαιτέρως υψηλές αμοιβές των στελεχών των τραπεζών, που τα ωθούσε στην ανάληψη υψηλών πιστωτικών κινδύνων, ευνόησαν την κρίση.

Η τελευταία, λοιπόν, έκανε την εμφάνιση της στις Η.Π.Α. τον Αύγουστο του 2007 και το Φθινόπωρο του 2008, η κήρυξη πτώχευσης της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers

⁸ Ο όρος έχει να κάνει με ό,τι συμβαίνει πριν από τους κύκλους της οικονομίας. Δηλώνει κάτι που συσχετίζεται θετικά με τη γενική κατάσταση της οικονομίας ή που ευνοεί την κυκλικότητα, ήτοι τις κυκλικές διακυμάνσεις της οικονομίας.

⁹ Στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει να κάνει με την εκτεταμένη και σε υπερβολικό βαθμό κυβερνητική «χειραγώγηση» του χρήματος και των όρων που αυτό δανείζεται στους δανειζόμενους ώστε οι πρώτοι να είναι ελκυστικοί και οι πιστώσεις μεγάλες.

ήρθε να επισημάνει την έναρξη μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τη δεύτερη μετά τη παγκόσμια οικονομική ύφεση που υπέστη η διεθνής οικονομία τη δεκαετία του 1930¹⁰

Το 2009, λοιπόν, η παγκόσμια οικονομία παρουσίασε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης, για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο, και ο ρυθμός ανόδου του ΑΕΠ στις αναπτυσσόμενες οικονομίες σημείωσε σημαντική επιβράδυνση. Όλες οι χώρες της Ευρωζώνης εμφάνισαν αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ, ενώ οι ανοικτές οικονομίες¹¹ υπέστησαν τη μεγαλύτερη ζημία λόγω της απότομης πτώσης του παγκόσμιου εμπορίου (10,7%, τη χρονιά εκείνη).

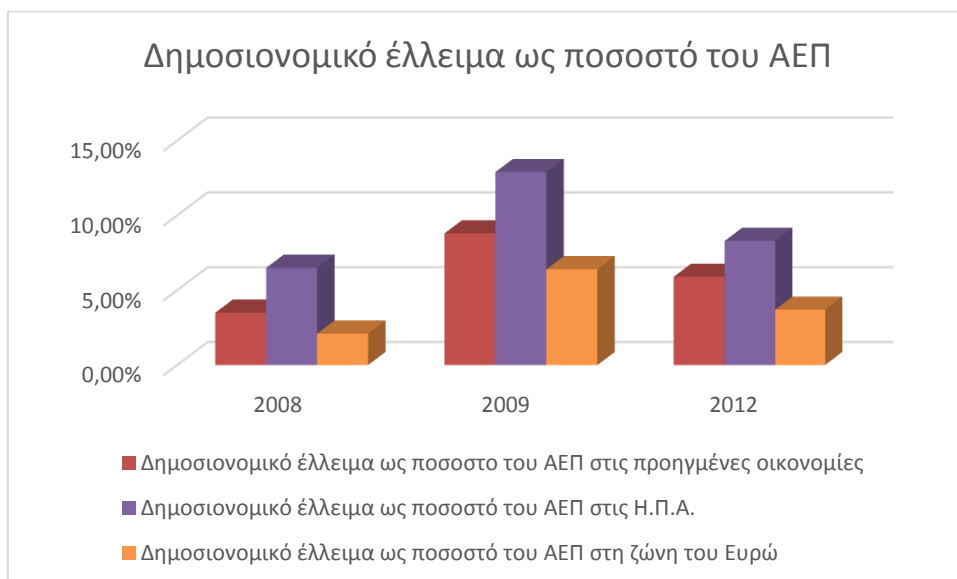
Οι χώρες που είχαν και έχουν μακροοικονομικά προβλήματα καθώς και διαρθρωτικές αδυναμίες, όσον αφορά τη δημοσιονομική τους λειτουργία, βίωσαν έντονα τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης και δεν μπόρεσαν να επωφεληθούν της σχετικής ανάκαμψης που εμφάνισαν η παγκόσμια οικονομία και το διεθνές εμπόριο μετά τη μεγάλη κάμψη του 2009. Περισσότερο σαφή εικόνα των δημοσιονομικών προβλημάτων που αντιμετώπισαν όλες οι χώρες του κόσμου, εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, δείχνουν τα κάτωθι διαγράμματα.

Δημόσιο έλλειμμα είναι το ποσό κατά το οποίο τα έξοδα της κυβέρνησης υπερβαίνουν τα έσοδα κατά τη διάρκεια ενός έτους. **Δημόσιο χρέος** είναι το σύνολο των οφειλών σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Σαν ευρύτερος δημόσιος τομέας νοείται ολόκληρος ο κρατικός μηχανισμός δημόσιας διοίκησης από τη κυβέρνηση μέχρι τους δήμους. Το δημόσιο χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το ποσό που ο ετήσιος κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα ή αντιστρόφως, μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. Ο λόγος του χρέους με το ΑΕΠ αποτελεί δείκτη της οικονομικής και χρηματοοικονομικής βιωσιμότητας του κράτους και είναι η σχέση μεταξύ του δημόσιου χρέους και του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Όπως φαίνεται και από το κάτωθι διάγραμμα, κατά τη περίοδο 2008 – 2012, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην ευρωζώνη, το δημόσιο χρέος έχει αυξητική τάση με το τελευταίο, στις ΗΠΑ, να κυμαίνεται σε υψηλότερο επίπεδο απ' ότι στην Ευρωζώνη. Αυτό συμβαίνει γιατί ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ είναι μικρότερος από το επιτόκιο των κρατικών ομολόγων και

¹⁰ Πρόκειται για τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα και διήρκεσε μέχρι 10 χρόνια σε διάφορες χώρες του πλανήτη. Η κρίση του 1930 προκλήθηκε, σύμφωνα με τις αναλύσεις ειδικών, ύστερα από το κραχ του χρηματιστηρίου στις Η.Π.Α. που άρχισε στις 24 Οκτωβρίου του 1929.

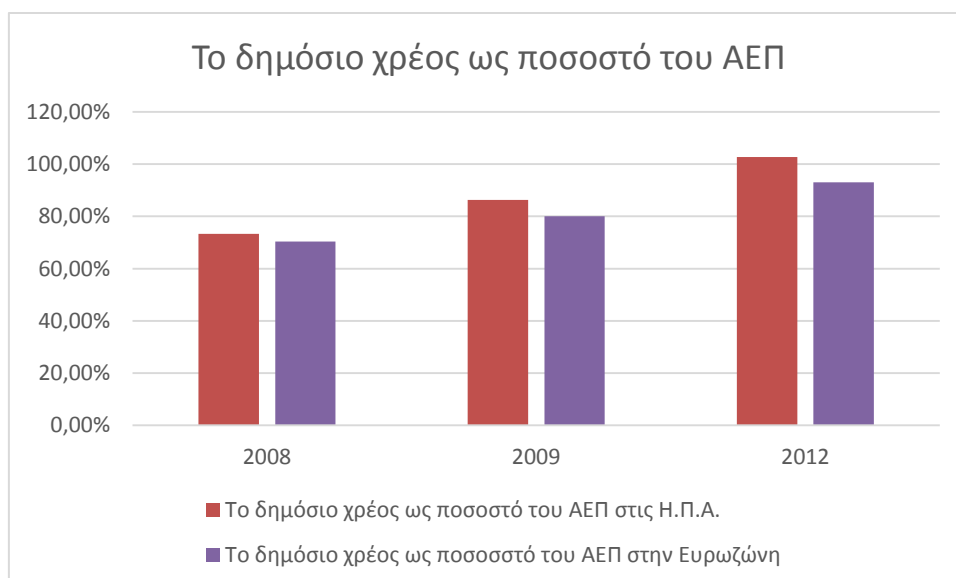
¹¹ Ανοικτές οικονομίες είναι αυτές οι οικονομίες των κρατών που αλληλεπιδρούν έντονα με άλλες. Στις οικονομίες αυτές, παρατηρείται σημαντικός βαθμός εισαγωγών και εξαγωγών, το εμπόριο είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένο και η διακίνηση προϊόντων, υπηρεσιών και ανθρώπων είναι ελεύθερη.

υπάρχει ένα πρωτογενές έλλειμα σε σχέση με το ΑΕΠ. Δηλαδή, τα έξοδα του κράτους είναι περισσότερα από τα έσοδα σε σχέση με το ΑΕΠ.

Διάγραμμα 10. Δημοσιονομικό έλλειμα ως ποσοστό του ΑΕΠ στις προηγμένες οικονομίες του κόσμου, στις Η.Π.Α. και στη ζώνη του Ευρώ (2008,2009,2012).

(Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)

Διάγραμμα 11. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ σε Η.Π.Α. και Ευρωζώνη (2008,2009,2012)

(Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)

2.2 Διαχρονική παρουσίαση των τεσσάρων κριτηρίων σύγκλισης, για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν ανήκουν στην Ευρωζώνη

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, τα τέσσερα κριτήρια σύγκλισης των ευρωπαϊκών χωρών, προκειμένου να ενταχθούν στη νομισματική ζώνη του ευρώ είναι ο **πληθωρισμός** που δεν πρέπει να είναι υψηλότερος από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο πληθωρισμό των τριών χωρών με τη καλύτερη απόδοση, **τα μακροπρόθεσμα επιτόκια** που δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις δύο ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο των τριών χωρών με την καλύτερη απόδοση, **ο λόγος του δημοσίου ελλείμματος προς το Α.Ε.Π.** που δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3% και **ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το Α.Ε.Π.** που δεν πρέπει να ξεπερνά το 60%.

Σε ό,τι αφορά το πρώτο κριτήριο, του πληθωρισμού, στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά τα μεγέθη για τις επτά χώρες που είναι εκτός ευρωζώνης:

- Τη Βουλγαρία,
- την Κροατία,
- την Ουγγαρία,
- την Πολωνία,
- τη Ρουμανία.
- τη Σουηδία και
- την Τσεχική Δημοκρατία.

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	6,1	6	7,4	7,6	12	2,5	3	3,4	2,4	0,4	-1,6
Κροατία	2,1	3	3,3	2,7	5,8	2,2	1,1	2,2	3,4	2,3	0,2
Ουγγαρία	6,8	3,5	4	7,9	5	4	4,7	3,9	5,7	1,7	0
Πολωνία	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4	2,7	3,9	3,7	0,8	0,1
Ρουμανία	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,8	6,1	5,8	3,4	3,2	1,4
Σουηδία	1	0,8	1,5	1,7	3,9	1,9	1,9	1,4	0,9	0,4	0,2
Τσεχ.Δημοκρατία	2,6	1,6	2,1	3	5,3	0,5	1,2	2,1	3,5	1,4	0,4

Πίνακας 9. Στοιχεία πληθωρισμού των Ευρωπαϊκών χωρών που είναι εκτός ευρωζώνης.

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη το κριτήριο του πληθωρισμού και με βάση τα στοιχεία του πίνακα 9, εξάγονται τα εξής δεδομένα: Για το έτος 2004, η Σουηδία πληροί το κριτήριο σύγκλισης του πληθωρισμού ενώ η Κροατία και η Τσεχική Δημοκρατία δεν το πληρούν οριακά. Για το 2005 και 2006, τόσο η Σουηδία όσο και η Πολωνία και η Τσεχία το πληρούν. Το 2007, η Σουηδία, και πάλι πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις όσον αφορά τον πληθωρισμό ενώ η Πολωνία και η Κροατία δεν τις πληρούν οριακά. Το 2008, καμία από τις χώρες που είναι εκτός ευρωζώνης δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του κριτηρίου με την Σουηδία να μη το πληροί οριακά. Το 2009, η Τσεχία το πληροί ενώ η Σουηδία δεν το πληροί και πάλι οριακά. Το 2010, καμία από τις χώρες που είναι εκτός ευρωζώνης δεν πληροί το κριτήριο σύγκλισης του πληθωρισμού με την Κροατία και τη Τσεχία να βρίσκονται πολύ κοντά ώστε να το πληρούν. Το 2011, η Σουηδία, η Τσεχία και η Κροατία είναι οι τρεις από τις εκτός ευρωζώνης χώρες που πληρούν το κριτήριο ενώ το 2012 μόνο η Σουηδία είναι η χώρα που το πληροί. Το 2013, από τις εκτός ευρωζώνης χώρες, η Σουηδία, η Τσεχία, η Πολωνία και η Βουλγαρία το πληρούν ενώ το 2014 το πληρούν και οι επτά χώρες που βρίσκονται εκτός της ζώνης του ευρώ.

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Κροατία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
Ουγγαρία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
Πολωνία	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Ρουμανία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ
Σουηδία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Τσεχ. Δημοκρατία	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

Πίνακας 10. Οι εκτός ευρωζώνης χώρες που πληρούν και αυτές που δε πληρούν το κριτήριο σύγκλισης του πληθωρισμού.

Σε ό,τι αφορά το δεύτερο κριτήριο, των μακροπρόθεσμων επιτοκίων, στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται τα μεγέθη που αφορούν τις χώρες που είναι εκτός ευρωζώνης. Η τιμή αναφοράς του πίνακα, αφορά τον μέσο όρο των τριών χωρών της ευρωζώνης με την καλύτερη απόδοση κατ' έτος.

ΜΑΚΡ.ΕΠΙΤΟΚΙΑ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Τιμή Αναφοράς	3,7	3,8	3,8	4,26	4,13	3,4	2,96	2,76	1,56	1,86	1,33
Βουλγαρία	5,36	3,87	4,18	4,54	5,38	7,22	6,01	5,36	4,5	3,47	3,35
Κροατία	-	4,42	4,43	4,93	6,04	7,83	6,28	6,54	6,13	4,68	4,05
Ουγγαρία	8,19	6,6	7,12	6,74	8,24	9,12	7,28	7,63	7,89	5,92	4,81
Πολωνία	6,9	5,22	5,23	5,48	6,07	6,12	5,78	5,96	5	4,03	3,52
Ρουμανία	-	6,99	7,23	7,13	7,7	9,69	7,34	7,29	6,68	5,41	4,49
Σουηδία	4,42	3,38	3,7	4,17	3,89	3,25	2,89	2,61	1,59	2,12	1,72
Τσεχ.Δημοκρατία	4,82	3,54	3,8	4,3	4,63	4,84	3,88	3,71	2,78	2,11	1,58

Πίνακας 11. Στοιχεία μακροπρόθεσμων επιτοκίων των Ευρωπαϊκών χωρών που είναι εκτός ευρωζώνης.

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Για το 2004, η Βουλγαρία, η Σουηδία και η Τσεχία πληρούν το κριτήριο σύγκλισης των μακροπρόθεσμων επιτοκίων. Για τη Κροατία και τη Ρουμανία δεν υπάρχουν επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία ενώ η Ουγγαρία και η Πολωνία δεν το πληρούν. Το έτος 2005, όλες οι χώρες που είναι εκτός Ευρωζώνης πληρούν το κριτήριο εκτός από τη Ρουμανία. Το ίδιο ισχύει και για το 2006 με τη διαφορά ότι εκτός από τη Ρουμανία το κριτήριο δεν το πληροί ούτε η Ουγγαρία. Τα ίδια δεδομένα ισχύουν και για τα δύο επόμενα έτη. Τα έτη 2009,2010,2011,2012 μόνο η Τσεχική Δημοκρατία και η Σουηδία πληρούν το κριτήριο σύγκλισης των μακροπρόθεσμων επιτοκίων. Κατά το έτος 2013, μόνο η Βουλγαρία, η Σουηδία και η Τσεχική Δημοκρατία πληρούν το κριτήριο. Τέλος, το 2014, το πληρούν μόνο η Σουηδία και η Τσεχία ενώ η Βουλγαρία δεν το πληροί οριακά.

ΜΑΚΡ.ΕΠΙΤΟΚΙΑ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ
Κροατία	-	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Ουγγαρία	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Πολωνία	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Ρουμανία	-	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Σουηδία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Τσεχ.Δημοκρατία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

Πίνακας 12. Οι εκτός ευρωζώνης χώρες που πληρούν και αυτές που δε πληρούν το κριτήριο σύγκλισης των μακροπρόθεσμων επιτοκίων.

Σε ό,τι αφορά το τρίτο κριτήριο, το λόγο του δημοσίου ελλείμματος προς το Α.Ε.Π. που δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3%, στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται τα στοιχεία που αφορούν τις εκτός ευρωζώνης χώρες.

ΔΗΜ. ΕΛΛΕΙΜΜΑ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	1,8	1	1,6	1,1	1,6	-4,1	-3,2	-2	-0,6	-0,8	-5,8
Κροατία	-5	-3,7	-3,2	-2,4	-2,7	-5,8	-5,9	-7,8	-5,3	-5,4	-5,6
Ουγγαρία	-6,4	-7,8	9,3	-5,1	-3,6	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,5	-2,5
Πολωνία	-5,2	-4	-3,6	-1,9	-3,6	-7,3	-7,5	-4,9	-3,7	-4	-0,3
Ρουμανία	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,6	-9,1	-6,9	-5,4	-3,2	-2,2	-1,4
Σουηδία	0,3	1,8	2,2	3,3	2	-0,7	0	-0,1	-0,9	-1,4	-1,7
Τσεχ. Δημοκρατία	-2,7	-3,1	-2,3	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,7	-4	-1,3	-1,9

Πίνακας 13. Στοιχεία δημοσίου ελλείμματος των Ευρωπαϊκών χωρών που είναι εκτός ευρωζώνης.

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία του πίνακα η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Σουηδία και η Τσεχική Δημοκρατία πληρούν το κριτήριο του δημοσίου ελλείμματος για το 2004. Το 2005, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Σουηδία το πληρούν και πάλι ενώ η Τσεχική Δημοκρατία δεν το πληροί οριακά. Το 2006, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σουηδία και Τσεχική Δημοκρατία το πληρούν. Το 2007, όλες οι εκτός ευρωζώνης χώρες πληρούν το κριτήριο εκτός από την Ουγγαρία. Η Βουλγαρία, η Κροατία, η Σουηδία και η Τσεχική Δημοκρατία πληρούν το κριτήριο για το 2008 ενώ το 2009 και το 2010 πληροί το κριτήριο μόνο η Σουηδία. Το 2011, πληρούν το κριτήριο σύγκλισης του δημοσίου ελλείμματος η Βουλγαρία, η Σουηδία και η Τσεχική Δημοκρατία. Το 2012, το πληρούν η Βουλγαρία, η Ουγγαρία και η Σουηδία ενώ το 2013 οι μόνες που δεν το πληρούν, από τις χώρες που είναι εκτός ευρωζώνης, είναι η Κροατία και η Πολωνία. Το 2014, το πληρούν η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Σουηδία και η Τσεχική Δημοκρατία.

ΔΗΜ.ΕΛΛΕΙΜΜΑ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ
Κροατία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Ουγγαρία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Πολωνία	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Ρουμανία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Σουηδία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Τσεχ. Δημοκρατία	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

Πίνακας 14. Οι εκτός ευρωζώνης χώρες που πληρούν και αυτές που δε πληρούν το κριτήριο σύγκλισης του δημοσίου ελλείμματος.

Σε ό,τι αφορά το τέταρτο κριτήριο, του λόγου του δημοσίου χρέους προς το Α.Ε.Π., στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά τα μεγέθη για τις επτά χώρες που είναι εκτός ευρωζώνης.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	35,8	26,6	20,9	16,2	13	13,7	15,5	15,3	17,6	18	27
Κροατία	39,8	40,7	28,3	37,1	38,9	48	57	63,7	69,2	80,8	85,1
Ουγγαρία	58,5	60,5	64,7	65,6	71,6	78	80,6	8,8	78,3	76,8	76,2
Πολωνία	45,3	46,7	47,1	44,2	46,6	49,8	53,3	54,4	54	55,9	50,4
Ρουμανία	18,6	15,7	12,3	12,7	13,2	23,2	29,9	34,2	37,4	38	39,9
Σουηδία	47,9	48,2	43,2	38,3	36,8	40,4	37,6	36,9	37,2	39,8	44,9
Τσεχ. Δημοκρατία	28,5	28	27,9	27,8	28,7	34,1	38,2	39,9	44,7	45,2	42,7

Πίνακας 15. Στοιχεία δημοσίου χρέους των Ευρωπαϊκών χωρών που είναι εκτός ευρωζώνης.

(Πηγή: Eurostat Statistics)

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, το 2004, και οι επτά χώρες που βρίσκονται εκτός ευρωζώνης πληρούν το κριτήριο σύγκλισης του δημοσίου χρέους μιας και σε καμμία τους αυτό δεν υπερβαίνει το ποσοστό του 60%. Από το 2005 έως και το 2010, εξακολουθούν να το πληρούν πλην της Ουγγαρίας που εμφανίζει ποσοστά άνω του 60%. Από το 2011 έως και το 2014, η Κροατία και η Ουγγαρία είναι οι 2 από τις επτά χώρες που δεν πληρούν το κριτήριο του δημόσιου χρέους.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βουλγαρία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Κροατία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Ουγγαρία	ΝΑΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ	ΌΧΙ
Πολωνία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Ρουμανία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Σουηδία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Τσεχ. Δημοκρατία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

Πίνακας 16. Οι εκτός ευρωζώνης χώρες που πληρούν και αυτές που δε πληρούν το κριτήριο σύγκλισης του δημοσίου χρέους.

Συμπερασματικά και με βάση τα ανωτέρω αριθμητικά δεδομένα, από τις επτά χώρες που είναι αυτή τη στιγμή εκτός ευρωζώνης,

- η Σουηδία έχει τα πρωτεία σε ό,τι αφορά στη τήρηση των όρων των κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ για την εισαγωγή της στη ζώνη του ευρώ και ακολουθούν,
- η Τσεχική Δημοκρατία,
- η Βουλγαρία,
- η Πολωνία,
- η Ρουμανία,
- η Κροατία και τελευταία

- η Ουγγαρία.

2.3 Παγκόσμια οικονομική κρίση και πως επηρέασε την Ευρωζώνη

2.3.1 Τα αίτια της Κρίσης στην Ευρωζώνη

« Η ευρωζώνη και το ευρώ αντιμετωπίζουν την κλιμακούμενη αμφισβήτηση των αγορών, η οποία σήμερα πια έχει εξελιχθεί σε πρόκληση επιβίωσης. Ένα σπουδαίο, για τους λαούς της Ευρώπης, πείραμα ευρωπαϊκής ενοποίησης, συλλογικής δράσης και κοινής προοπτικής κινδυνεύει να μετατραπεί σε έναν αποσταθεροποιητικό μηχανισμό των ευρωπαϊκών κοινωνιών και της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας οικονομίας.

Το ενδεχόμενο διάλυσης της ευρωζώνης, που οι διεθνείς αγορές μέχρι το 2009 είχαν πειστεί απόλυτα ότι δεν υφίσταται παρά μόνο ως θεωρητικό ενδεχόμενο, βρίσκεται σήμερα προ των πυλών. Ήδη, οι αγορές διαμορφώνουν επιτόκια δανεισμού για τις χώρες της ευρωζώνης σαν να έχει ήδη συντελεστεί η επιστροφή τους στα νομίσματα τους. Αυτή η εξέλιξη θέτει σε κίνδυνο ακόμα και την υλοποίηση των αποφάσεων του Συμβουλίου Κορυφής για την Ελλάδα.

Μέχρι και το 2009, τα spreads των δεκαετών κρατικών ομολόγων των κρατών – μελών της ευρωζώνης έναντι των αντιστοίχων της Γερμανίας παρέμεναν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, πολύ κάτω των 200 μονάδων βάσης, που αποτελούσε και βασικό κριτήριο ένταξης στην ευρωζώνη. Από το 2010 τα spreads έχουν απογειωθεί. Εννέα χώρες της ευρωζώνης έχουν spreads δεκαετών ομολόγων έναντι των γερμανικών (το απόλυτο ύψος των οποίων μειώθηκε στο 1,79%, στο μισό του ύψους τους πριν από την κρίση) υψηλότερα των 200 μονάδων βάσης, δύο είναι πολύ κοντά στις 200 μονάδες και μόνο δύο (Ολλανδία, Φινλανδία) ικανοποιούν το παραπάνω κριτήριο και αυτό παρά τις συνεχείς παρεμβάσεις της ΕΚΤ στις αγορές ομολόγων.

Παράλληλα, ένας αυξανόμενος αριθμός κρατών – μελών της ευρωζώνης, ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται στον Ευρωπαϊκό νότο, δεν μπορεί να δανειστεί πια στις διεθνείς αγορές, ούτε τα ίδια τα κράτη ούτε οι τράπεζες ούτε οι επιχειρήσεις τους. Η ευρωπαϊκή διατραπεζική αγορά δυσλειτουργεί και οι ευρωπαϊκές τράπεζες, πιεζόμενες να βελτιώσουν τους δείκτες της κεφαλαιακής τους επάρκειας, προχωρούν σε σημαντική απομόχλευση των δανείων τους. Όλα τα παραπάνω προκαλούν στην Ευρώπη πιστωτική ασφυξία που φέρνει τελικά ύφεση, απειλώντας να οδηγήσουν σε βαθιά και παρατεταμένη κρίση, τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής σε αποτυχία και τον υπόλοιπο κόσμο σε σοβαρή οικονομική καχεξία, διότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες αποτελούν τον βασικό χρηματοδότη του υπόλοιπου κόσμου και κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης.

ΟΙ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Η δημοσιονομική κατάσταση της ευρωζώνης εμφανίζεται σήμερα στο σύνολο της καλύτερη των άλλων μεγάλων χωρών (Η.Π.Α. , Ιαπωνίας) και παρά ταύτα είναι η μόνη που αντιμετωπίζει ταυτόχρονη δημοσιονομική, οικονομική και χρηματοοικονομική κρίση.

Επιπλέον, η ευρωζώνη διατηρεί πλεονασματικό εξωτερικό εμπορικό ισοζύγιο, σε αντίθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Μεγάλη Βρετανία, που το αντίστοιχο ισοζύγιο τους είναι ελλειμματικό. Άρα, είναι δύσκολο να τεκμηριωθεί με συμβατικά κριτήρια ότι η ευρωζώνη στο σύνολο της δεν είναι παγκοσμίως ανταγωνιστική. Επιπρόσθετα, το εξωτερικό χρέος της ευρωζώνης το πρώτο τρίμηνο του 2011 ήταν 1,6 φορές του ΑΕΠ της, έναντι 5,75 φορές της Μεγάλης Βρετανίας, 1,40 φορές των Ηνωμένων Πολιτειών και 0,66 της Ιαπωνίας. Είναι φανερό ότι η εξωτερική εξάρτηση της ευρωζώνης για κεφάλαια και χρηματοδότηση κυμαίνεται στο επίπεδο των Ηνωμένων Πολιτειών και είναι σημαντικά μικρότερη αυτής της Μεγάλης Βρετανίας.

Τίθεται τότε το ερώτημα: Γιατί οι πολιτικές σκληρής δημοσιονομικής προσαρμογής και λιτότητας που υλοποιούνται σε μια σειρά από κράτη – μέλη, η μονοδιάστατη πολιτική στόχευσης της ΕΚΤ στην επίτευξη σταθερότητας τιμών και οι μέχρι σήμερα θεσμικές παρεμβάσεις σε επίπεδο ευρωζώνης δεν έχουν πείσει τις διεθνείς αγορές και η κρίση βαθαίνει αντί να αμβλύνεται;

ΠΕΝΤΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΛΑΘΗ

Η ευρωζώνη και η πολιτική ελίτ που τη διοικεί έχουν διαπράξει πέντε στρατηγικά λάθη:

1. Εμμένει με ευθύνη της Γερμανίας σε μονομερείς πολιτικές, κυρίως έντονης και βίαιης δημοσιονομικής προσαρμογής και εσωτερικής υποτίμησης, με μείωση πραγματικών μισθών στην περιφέρεια της ευρωζώνης, χωρίς αυτές οι πολιτικές να συνοδεύονται από αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, χαλαρότερη νομισματική πολιτική, συμμετρικές πολιτικές εσωτερικής ανατίμησης στον Βορρά (με τόνωση της εγχώριας ζήτησης και μεγαλύτερο πληθωρισμό) και ριζοσπαστικότερες πρωτοβουλίες περαιτέρω ενοποίησης της ευρωζώνης και ενίσχυσης των συλλογικών θεσμών δημοσιονομικής διαχείρισης και δανεισμού. Οι παραπάνω επιλογές έχουν προκαλέσει ύφεση και ανεργία, ανασφάλεια και δυσλειτουργία των αγορών χρήματος και κεφαλαίου στην Ευρώπη.

Σε αντίθεση, στη Γερμανία τα επιτόκια και τα spreads μειώνονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, η ανεργία περιορίζεται και η οικονομική ανάπτυξη παραμένει θετική. Η Γερμανία, η μόνη ωφελημένη από τη πρόσφατη κρίση, φαίνεται να αγνοεί το γεγονός ότι η πιθανή κατάρρευση της ευρωζώνης θα οδηγήσει σε γιγάντια ανατίμηση του μάρκου [καθώς θα είχαμε επιστρέψει σε εθνικά νομίσματα], κυρίως λόγω των εισροών κεφαλαίων, που θα κατέστρεφε την εξαγωγική δυναμική της Γερμανίας, ενώ η ύφεση στην περιφέρεια της Ευρώπης θα μείωνε σημαντικά τη ζήτηση για γερμανικά προϊόντα (1/3 των εξαγωγών της ευρωζώνης στο ενδοευρωπαϊκό εμπόριο των 27 χωρών αποτελούν οι εξαγωγές της Γερμανίας).

2. Η άρνηση υιοθέτησης, κυρίως από τη Γερμανία, της βασικής αρχής λειτουργίας των άλλων μεγάλων χωρών εκτός ευρωζώνης, δηλαδή ότι η Κεντρική Τράπεζα, η ΕΚΤ, αποτελεί τον «δανειστή έσχατης ανάγκης» για τα κράτη – μέλη της ευρωζώνης σε περιόδους κρίσεως και έμμεσα τον εγγυητή της ονομαστικής αξίας των κρατικών ομολογιακών εκδόσεων σε εγχώριο νόμισμα. Η απεμπόληση αυτού του σημαντικού εργαλείου, αποτελεί βασικό αποσταθεροποιητικό παράγοντα την τρέχουσα περίοδο στην ευρωζώνη, τροφοδοτώντας την κερδοσκοπία και την κρίση. Η αποδοχή αυτής της αρχής δεν σημαίνει πληθωριστική χρηματοδότηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, ούτε αναστολή των προγραμμάτων δημοσιονομικής εξυγίανσης, αλλά αποτελεί την πυρηνική βόμβα που όλοι (και οι κερδοσκόποι) ξέρουμε ότι υπάρχει, αλλά δεν θα

χρησιμοποιηθεί ποτέ, παρά μόνο σε περίπτωση έσχατης ανάγκης, όπως η τρέχουσα περίοδος στην ευρωζώνη.

Η ζωή αποδεικνύει ότι, σε περιβάλλον ανοιχτών αγορών και παγκοσμιοποίησης, μηδενικός ή χαμηλός πιστωτικός κίνδυνος και χαμηλά επιτόκια για τις εκδόσεις του Δημοσίου δεν προκύπτουν μόνο από τη δημοσιονομική πειθαρχία, τη λιτότητα και τη νομισματική σταθερότητα, καθώς και από τη θεωρητικά απεριόριστη ικανότητα του κράτους να φορολογεί και να μειώνει δαπάνες. Αυτή η λανθασμένη, κατά τη γνώμη μου, προσέγγιση είναι η βασική ειδοποιός διαφορά, που εξηγεί γιατί η ευρωζώνη, με καλύτερα μακροοικονομικά στοιχεία σε σύγκριση με τις υπόλοιπες μεγάλες χώρες, είναι η μόνη σε βαθιά και διευρυνόμενη δημοσιονομική κρίση¹².

3. Στο πρώτο στάδιο της ελληνικής κρίσης, η πολιτική ελίτ της Ευρώπης διαβεβαίωσε τις διεθνείς αγορές ότι οι ιδιώτες επενδυτές δεν θα συμμετάσχουν στο κόστος δημοσιονομικής προσαρμογής. Παρά τις παραπάνω διαβεβαιώσεις και παρά τις έντονες αντιδράσεις της ΕΚΤ, που διαφωνεί με την πολιτική κουρέματος των κρατικών υποχρεώσεων, τους τελευταίους μήνες, κυρίως η Γερμανία επέβαλε αρχικά την εθελοντική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη ρύθμιση του ελληνικού χρέους, μετά απαίτησε τη μεγαλύτερη συμμετοχή με το νέο PSI και πρόσφατα απειλεί με υποχρεωτική συμμετοχή και σημαντικό κούρεμα της ονομαστικής αξίας των κρατικών ομολόγων, που σημαίνει πιστωτικό γεγονός η και χρεοκοπία, αν οι εξελίξεις λάβουν ανεξέλεγκτη πορεία.

Η αποδοχή του κουρέματος της ονομαστικής αξίας των ομολόγων του Δημοσίου που κατέχουν οι ιδιώτες επενδυτές, ως μέρος της λύσης, μετέτρεψε το αδιανόητο για δεκαετίες στην Ευρώπη σε πραγματικότητα, το χρέος των κρατών – μελών της ευρωζώνης υποβιβάστηκε στο επίπεδο του εταιρικού χρέους, όσον αφορά τη μεταχείριση του από τις διεθνείς και εγχώριες αγορές. Ο πιστωτικός κίνδυνος για τις χώρες της ευρωζώνης γιγαντώθηκε, η φερεγγυότητα του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος υπονομεύθηκε, η κερδοσκοπία απέκτησε νέα πνοή και περιεχόμενο, το κόστος δανεισμού των χωρών της ευρωζώνης εκτοξεύθηκε στα ύψη και η «μόλυνση», η

¹² Γιατί δεν ανησυχεί κανείς όταν η Fed, η τράπεζα της Αγγλίας, η τράπεζα της Ιαπωνίας αγοράζουν καθημερινά δισεκατομμύρια κρατικών ομολόγων και άλλων χρηματοπιστωτικών κινητών αξιών στις διεθνείς και εγχώριες δευτερογενείς αγορές, ενώ όταν η ΕΚΤ προβαίνει σε παρόμοιες και περιορισμένης έκτασης παρεμβάσεις στις αγορές αποτελεί έγκλημα καθοσιώσεως; Γιατί όταν οι παραπάνω κεντρικές τράπεζες διαμορφώνουν τη νομισματική πολιτική, με βάση όχι μόνο τον πληθωρισμό, αλλά και τις συνθήκες στην πραγματική οικονομία και στις κεφαλαιαγορές, η ΕΚΤ να παραμένει με τα χέρια δεμένα, σε μια περίοδο που η κερδοσκοπία οργιάζει και η ευρωπαϊκή οικονομία οδεύει σε βαθιά ύφεση, ε τις κεφαλαιαγορές σε κρίση;

«μετάσταση» επεκτάθηκε σε όλες σχεδόν τις χώρες της ευρωζώνης, ακόμα και σ' εκείνες που δεν έχουν σοβαρά δημοσιονομικά προβλήματα. Παράλληλα, οι προοπτικές κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής υπονομεύονται για χρόνια, διότι οι χώρες θα πληρώνουν στις αγορές υπέρογκα ποσά σε τόκους, που θα μπορούσαν εναλλακτικά να κατευθυνθούν στην ανάπτυξη και στην κοινωνική πολιτική. Με τέτοιες ιδεολογικές αγκυλώσεις, μετατρέψαμε τις χώρες και τις τράπεζες μας σε επενδυτικούς λεπρούς και τις αντίστοιχες εκδόσεις ομολόγων σε τοξικά προϊόντα.

4. Αδυναμία αποφασιστικής αντιμετώπισης της διεθνούς κερδοσκοπίας που, έχοντας τόσο εύκολους και προβλέψιμους αντιπάλους απέναντι της, οργιάζει κατά της ευρωζώνης, με εύκολα και μεγάλα κέρδη μέχρι σήμερα. Η ανεπάρκεια των μέτρων πολιτικής είναι τέτοια, που φθάσαμε στο έσχατο σημείο οι ευρωπαϊκές τράπεζες να ανταγωνίζονται με δημόσιες δηλώσεις τους ποιες έχουν λιγότερα ομόλογα χωρών της ευρωζώνης στα χαρτοφυλάκια τους ή ποιες τράπεζες έχουν καλύψει με παράγωγα τον παραπάνω κίνδυνο, οι οίκοι αξιολόγησης με επιθετικές υποβαθμίσεις των κρατών – μελών να τροφοδοτούν την κερδοσκοπία και η ΕΚΤ σε περίοδο τόσο μεγάλης κρίσης, δεσμευμένη θεσμικά σ' ένα μονοδιάστατο ρόλο νομισματικής σταθερότητας, να αδυνατεί να κάνει χρήση του «πυρηνικού οπλοστασίου» και να «κάψει» τις κερδοσκοπικές τοποθετήσεις.

Σ' αυτό το αβέβαιο περιβάλλον, σταδιακά περιορίζονται ανησυχητικά οι επενδυτές εκτός Ευρώπης που αγοράζουν εκδόσεις χρέους της Ευρωζώνης, ενώ παραδοσιακοί θεσμικοί επενδυτές ρευστοποιούν τις θέσεις τους ή τις καλύπτουν με παράγωγα και άλλοι ανοίγουν θέσεις short στα ομόλογα της ευρωζώνης, οδηγώντας τα επιτόκια στα ύψη. Επιπλέον, οι αγορές χρήματος και κεφαλαίου της ευρωζώνης δυσλειτουργούν σοβαρά, η κυκλοφορία της ρευστότητας και της εθνικής αποταμίευσης περιορίζεται σε τοπικό επίπεδο, υπονομεύοντας την ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά, τις αναπτυξιακές προοπτικές της ευρωζώνης και την ευρύτερη σταθερότητα του συστήματος.

5. Η ευρωζώνη καθυστέρησε σημαντικά να θωρακίσει τη θεσμική της διάρθρωση στη κατεύθυνση της μεγαλύτερης και ταχύτερης ενοποίησης. Όλες οι πρωτοβουλίες που ανέλαβε, π.χ. η δημιουργία του EFSF και του ESM και η προικοδότηση τους με κεφάλαια, δεν έπεισαν, και σήμερα ακόμα και το EFSF έχει δυσκολία να δανειστεί στις αγορές. Η έξοδος της Ευρωζώνης από την κρίση σήμερα απαιτεί να κάνει η ΕΚΤ προσωρινά χρήση, άμεσα ή έμμεσα, του «πυρηνικού όπλου» της σημαντικής έκδοσης χρήματος, έτσι ώστε να δοθεί ο απαιτούμενος χρόνος για την υλοποίηση της δημοσιονομικής προσαρμογής

στα κράτη – μέλη της ευρωζώνης, καθώς και των απαιτούμενων θεσμικών μεταρρυθμίσεων, προς την κατεύθυνση της δημοσιονομικής ενοποίησης και πειθαρχίας χωρίς αποσταθεροποίηση και κοινωνικές εντάσεις. Παράλληλα, να τροποποιηθεί η Συνθήκη της Λισαβόνας, έτσι ώστε να υπάρξουν:

α) Θεσμική επιβολή στα κράτη – μέλη της αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας,

β) ένα αποτελεσματικό και αυστηρό σύστημα εποπτείας και κυρώσεων για κράτη – παραβάτες των συμφωνιών και των υποχρεώσεων, ακόμα και με πρόβλεψη για απομάκρυνση μιας χώρας από την ευρωζώνη,

γ) ένα κεντρικό σύστημα χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών χωρών, μέσω της έκδοσης ευρωομολόγων και της δημιουργίας Ευρωπαϊκού Υπουργείου Οικονομικών (στο πλαίσιο της πρόσφατης πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής),

δ) κεντρική τιμολόγηση των πιστωτικών κινδύνων ανά κράτος – μέλος με διαφορετικό κόστος δανεισμού για το καθένα, ενώ τα κράτη-μέλη που αποκλίνουν από τη δημοσιονομική πειθαρχία να πληρώνουν σοβαρό premium για να δανειστούν από το Κεντρικό Ευρωπαϊκό Υπουργείο Οικονομικών,

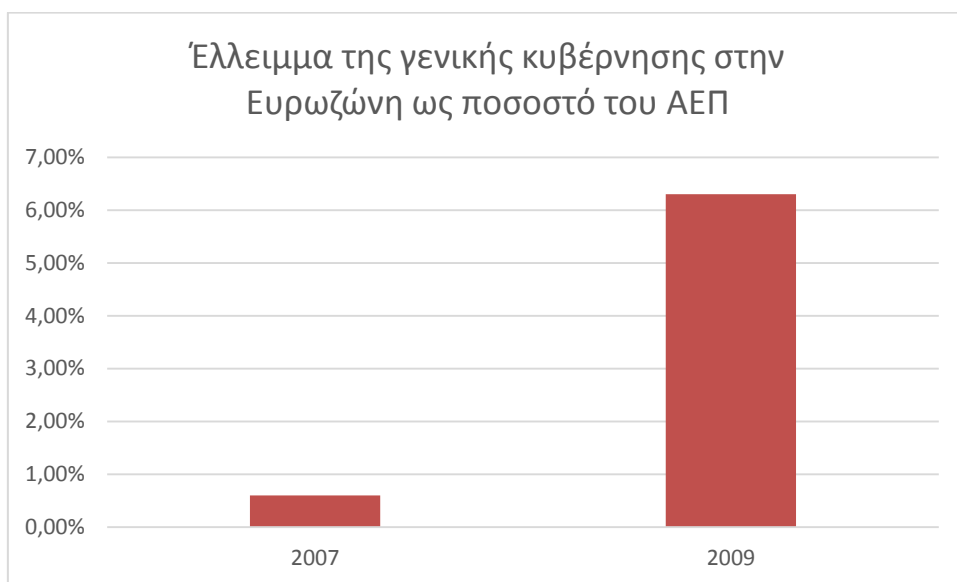
ε) ένα ευρύ επιθετικό πρόγραμμα επενδύσεων, μεταρρυθμίσεων και απελευθέρωσης των αγορών στην Ευρώπη, ώστε να γίνει πιο ανταγωνιστική και με σοβαρές παραγωγικές δομές και ρόλο στην παγκόσμια οικονομία και

στ) σοβαρή ενίσχυση των πόρων του EFSF και του ESM και διεύρυνση των δυνατοτήτων τους για αγορά κινητών αξιών, έτσι ώστε να μετατραπούν σε μηχανισμό αποτροπής και διαχείρισης κρίσεων και κερδοσκοπικών επιθέσεων, μειώνοντας σταδιακά το ρόλο της ΕΚΤ για δανεισμό έσχατης ανάγκης σ' αυτό τον τομέα (το «πυρηνικό όπλο», όμως, της ΕΚΤ πρέπει να υπάρχει, γιατί λειτουργεί αποτρεπτικά).

Τέλος, ανησυχητική είναι η συμπεριφορά ηγετών της Ευρώπης, που διολισθαίνουν στον εθνικισμό και τη σταδιακή αναβίωση εθνικών συγκρούσεων και ιστορικών διαφορών, μετατρέποντας τη θεραπεία σε τιμωρία. Αντί για πορεία περαιτέρω σύγκλισης στην ευρωζώνη, λειτουργούν ήδη μηχανισμοί απόκλισης και αποσταθεροποίησης από το όραμα της ενιαίας Ευρώπης. Οι ισχυρές σε μια συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία χώρες δεν έχουν ούτε πολιτική ανάγκη ούτε όμως και το ηθικό δικαίωμα να λειτουργούν με σκληρότητα απέναντι σε δυσπραγούντες λαούς, ακόμα κι όταν εκείνοι δοκιμάζονται για πραγματικά σφάλματα και αδυναμίες τους». (Καραμούζης: 2011)

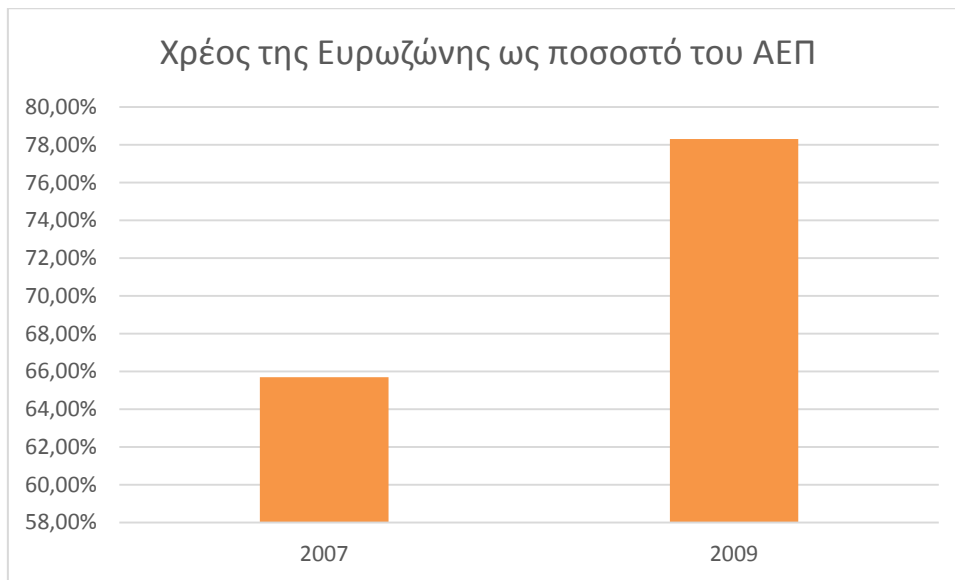
Τα όσα αναφέρει ο Καραμούζης, στο δημοσίευμα του στην Καθημερινή, δείχνουν να είναι απολύτως προφητικά, ενώ επιβεβαιώνουν απόλυτα τη σημερινή κατάσταση στη ζώνη του ευρώ. Όλα δείχνουν πως πλέον μιλάμε ξεκάθαρα για μετακύλιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης σε κρίση της ευρωζώνης.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΔΝΤ, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης στην ευρωζώνη αυξήθηκε από 0,6% του ΑΕΠ το 2007 σε 6,3% το 2009, ενώ το χρέος αυξήθηκε από 65,7% σε 78,3% του ΑΕΠ (Καραμούζης 2011: 178).

Διάγραμμα 10. Έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης στην Ευρωζώνη ως ποσοστό του ΑΕΠ (2007,2009)

(Πηγή: Καραμούζης 2011: 178)

Διάγραμμα 11. Χρέος της Ευρωζώνης ως ποσοστό του ΑΕΠ (2007,2009)

(Πηγή: Καραμούζης 2011: 178)

2.3.2 Πώς συσχετίζεται η παγκόσμια οικονομική κρίση με την κρίση στην ευρωζώνη

2.3.2.1 Εισαγωγή

Τα διεθνή οικονομικά συστήματα, προσπαθούν να διευθετήσουν τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να συνυπάρξουν οι διάφορες οικονομίες, αφενός εθνικά συγκροτημένες, αφετέρου, έχοντας τη τάση να προσαρμοστούν και να συμμετάσχουν στις διεθνείς αγορές.

Όσο δύσκολο και σύνθετο θεωρητικά φαίνεται να είναι κάτι τέτοιο να συμβεί άλλο τόσο δύσκολο είναι και στην πράξη με αποτέλεσμα, λόγω διαφόρων εξελίξεων και ανισορροπιών, να μην επιτυγχάνεται η επιθυμητή διευθέτηση και να επέρχεται η αστάθεια και εν τέλει η αποσύνθεση τους.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2007, προκάλεσε μεγάλες αναταραχές διεθνώς που σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη τη ζώνη του ευρώ (Μαριόλης 2011: 95)

2.3.2.2 Νομισματικές Ζώνες

«Νομισματική Ζώνη», καλείται εκείνη η ζώνη χωρών που χρησιμοποιούν το ίδιο νόμισμα. Οι χώρες μιας «νομισματικής ένωσης», όταν υιοθετούν μια υπερεθνική οικονομική πολιτική, βρίσκονται, θεωρητικά, σε «πλήρη οικονομική ένωση».

Οι χώρες που ανήκουν σε μια νομισματική ζώνη δεν μπορούν να ασκήσουν δική τους, αυτόνομη εμπορική, συναλλαγματική και νομισματική πολιτική. Επομένως, δεν έχουν μόνο «όφελος» αλλά και «κόστος». Το «όφελος» που έχουν είναι αυτό της νομισματικής αποτελεσματικότητας, δηλαδή, της εξάλειψης του κινδύνου που συνεπάγεται η διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το κόστος από την άλλη, έχει να κάνει με αυτό της οικονομικής ευστάθειας και αφορά την αδυναμία της, υπαγόμενης στη νομισματική ζώνη χώρας, να ευθυγραμμιστεί και να εξισορροπηθεί οικονομικά με τις οικονομίες των άλλων χωρών της νομισματικής ένωσης.

Πιο συγκεκριμένα, το «κόστος της οικονομικής ευστάθειας» έχει να κάνει με την ασυμμετρία που παρατηρείται μεταξύ κάποιων χωρών μιας νομισματικής ένωσης τόσο σε ό,τι αφορά το θέμα της προσφοράς αγαθών, εμπορευμάτων και υπηρεσιών όσο και σε ό,τι αφορά το θέμα της ζήτησης.

Αυτού του είδους η ασυμμετρία, συχνά οφείλεται στο γεγονός ότι οι καταναλωτές προτιμούν τα προϊόντα μιας συγκεκριμένης κατηγορίας μιας χώρας περισσότερο από κάποιας άλλης.

Για παράδειγμα, σε ό,τι αφορά την ευρωζώνη, η ασυμμετρία που παρατηρείται στις ευρωπαϊκές χώρες του βορρά σε σχέση με αυτές του νότου, έχει να κάνει με το ότι οι καταναλωτές προτιμούν να καταναλώνουν προϊόντα υψηλής τεχνολογίας και άρα απευθύνονται στις χώρες του βιομηχανικού βορρά οι οποίες κατά συνέπεια εμφανίζουν και άνοδο της «συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής» σε σχέση με τις χαμηλής έντασης βιομηχανικής παραγωγής προϊόντων τεχνολογίας του ευρωπαϊκού νότου.

Σύμφωνα με τη «θεωρία των άριστων νομισματικών περιοχών» για την οποία έγινε λόγος και στο προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας διατριβής, η εγγενής ευστάθεια

μιας νομισματικής ζώνης εξαρτάται θετικά από τις παραμέτρους που ήδη αναφέρθηκαν¹³.

Όσο χαμηλότερα είναι τα επίπεδα, στα οποία βρίσκονται οι παραπάνω παράμετροι, τόσο περισσότερο μειώνεται το «όφελος νομισματικής αποτελεσματικότητας» και αυξάνεται το «κόστος οικονομικής ευστάθειας» και, άρα, τόσο πιο ασταθής τείνει να είναι η ζώνη στο σύνολο της (Μαριόλης 2011: 97).

2.3.2.3 Η ζώνη του ευρώ

Σύμφωνα με όσα ήδη αναφέρθηκαν στη σύγκριση της ζώνης του ευρώ με άλλες οικονομικές ζώνες, όπως για παράδειγμα είναι οι Η.Π.Α. και ο Καναδάς, διαπιστώνουμε πως οι πρώτες, για λόγους που θα αναφερθούν στη συνέχεια, δεν αποτελούν μια «άριστη νομισματική περιοχή» (Μαριόλης 2011: 97).

Αναφορικά λοιπόν με το εμπόριο, παρατηρείται πως η έκταση του είναι ιδιαιτέρως περιορισμένη σε σχέση με την έκταση του εμπορίου στο εσωτερικό των ΗΠΑ.

Το ενδοκλαδικό εμπόριο μεταξύ των βορείων και νοτίων χωρών της ζώνης του ευρώ είναι ιδιαίτερα περιορισμένο. Οι βόρειες ευρωπαϊκές χώρες δείχνουν να είναι περισσότερο εξειδικευμένες στη παραγωγή σύνθετων βιομηχανικών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας που απαιτείται εξειδίκευση τόσο στην ανάπτυξη όσο και στην παραγωγή τους σε σχέση με τις νότιες ευρωπαϊκές χώρες που η βιομηχανική τους παραγωγή και ανάπτυξη έχει να κάνει με την επεξεργασία των φυσικών πρώτων υλών και με διαδικασίες και προϊόντα που δεν απαιτούν υψηλή εξειδίκευση του εργατικού τους δυναμικού. Επίσης, υπάρχουν διαφορές και στις τιμές των εμπορευμάτων, κάτι το οποίο δείχνει πως το σύστημα δεν διέπεται από το «νόμο της μίας τιμής»¹⁴(Μαριόλης 2011: 98).

Σε ό,τι αφορά το εργατικό δυναμικό, η κινητικότητα των εργαζομένων στις χώρες της Ευρωζώνης είναι πάρα πολύ χαμηλή τόσο στο εσωτερικό των χωρών όσο και μεταξύ αυτών σε σχέση με τις Η.Π.Α. και τον Καναδά. Αυτή η περιορισμένη κινητικότητα, ως

¹³ Βλέπε τις παραμέτρους που αναφέρονται στη παρούσα διπλωματική εργασία, στο κεφάλαιο 1.2.3 Η δυσκολία εφαρμογής της «θεωρίας των άριστων νομισματικών περιοχών» στη ζώνη του ευρώ.

¹⁴ Σύμφωνα με τους Harrad-Balasse-Samuelsou, οι διαφορές στις τιμές των παραγόμενων προϊόντων στη ζώνη του ευρώ είναι αποτέλεσμα της διαφοράς που υπάρχει μεταξύ των χωρών στη παραγωγικότητα των συγκεκριμένων προϊόντων αφενός και στη κατανομή του εισοδήματος αφετέρου.

ένα βαθμό, οφείλεται και στη διαφορά γλώσσας μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, κάτι το οποίο δεν ισχύει στις ΗΠΑ.

Επίσης, το «Σύμφωνο Σταθερότητας»¹⁵ των ευρωπαίων, είναι αυτό που περιορίζει σημαντικά την ελευθερία των εθνικών-δημοσιονομικών πολιτικών και, σε αντίθεση με τις Η.Π.Α, ο αναδιανεμητικός ρόλος του κοινοτικού προϋπολογισμού είναι οριακός.

Γενικότερα, οι διαδικασίες προσαρμογής των χωρών της Ευρωζώνης παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις και ανισορροπίες τόσο σε ό,τι αφορά την πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία όσο και σε ό,τι αφορά τα ελλείμματα του κρατικού τους προϋπολογισμού. Όλα αυτά, καθιστούν αμφίβολη την προσαρμογή, εντός της ζώνης του ευρώ, των μικρών οικονομιών σε περιόδους κρίσεων και αναταράξεων.

Τα παραπάνω δείχνουν ότι η Ευρωζώνη, εγγενώς, έχει κάποια δομικά χαρακτηριστικά που μπορούν να αποτελέσουν πηγές αστάθειας.

2.3.2.4 Η ζώνη του ευρώ και η κρίση

Για πρώτη φορά, μετά τη δεκαετία του 1930, η παγκόσμια οικονομία εμφάνισε αρνητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής του ακαθάριστου προϊόντος, της τάξης του - 0,8%. Ενδεικτικό για το ρυθμό της μεταβολής του ακαθάριστου προϊόντος, παγκοσμίως, είναι το κάτωθι διάγραμμα:

¹⁵ Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) είναι ένα σύνολο κανόνων που σκοπό έχει να διασφαλίσει ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης φροντίζουν να διατηρούν υγιή δημόσια οικονομικά και να συντονίζουν τις δημοσιονομικές πολιτικές τους. Το Σύμφωνο Σταθερότητας υπογράφηκε στο Άμστερνταμ, τον Ιούνιο του 1997, και με αυτό, τα μέλη της Ε.Ε. συμφώνησαν να ενισχύσουν την παρακολούθηση και το συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών και οικονομικών πολιτικών για την επιβολή των ορίων του ελλείμματος του χρέους, που θέσπισε η συνθήκη του Μάαστριχτ (ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/index_el.htm, 05/03/2016).

Διάγραμμα 12. Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ακαθάριστου προϊόντος

(Πηγή: Μαριόλης 2011: 102)

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, αν η ζώνη του ευρώ ήταν μια «άριστη νομισματική περιοχή», οι χώρες που την αποτελούν, θα μπορούσαν να διαχειριστούν τη παρούσα κατάσταση μέσω της υιοθέτησης ενιαίων μέτρων. Όμως, οι χώρες της Ευρωζώνης, αφενός δε βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση σε ό,τι αφορά τα μακροοικονομικά τους μεγέθη και αφετέρου δε θεωρούν πολιτικά ότι μπορούν να διαχειριστούν τη κρίση από κοινού. Όλοι, τόσο εντός όσο και εκτός Ευρωζώνης, κάνουν λόγο για τους «αδύναμους κρίκους» στο εσωτερικό της Ζώνης του Ευρώ, η εξισορρόπηση των οποίων απαιτεί ειδικούς χειρισμούς (Μαριόλης 2011: 103).

Η κρίση λοιπόν, δείχνει να απειλεί ανισότροπα την Ευρωζώνη λόγω του ότι τα μέλη της δεν ήταν δημοσιονομικά, οικονομικά και πολιτικά ισόμετρα αναπτυγμένα.

2.3.2.5 Συνέπειες της κρίσης στην Ελλάδα

Η παγκόσμια οικονομική κρίση και η κρίση στην Ευρωζώνη ήταν η αφορμή για να φανούν τα χρόνια και διαρκή προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας. Τόσο η Ελλάδα, όσο και η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία ήταν χώρες με διαρθρωτικά προβλήματα και με καθυστερήσεις προσαρμογής κατά την προσχώρησή τους στην

Ευρωζώνη. Ως εκ τούτου και σε συνδυασμό με τα μεγάλα δημοσιονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, η ανθεκτικότητα τους στη κρίση είναι περιορισμένη.

Στην Ελλάδα, το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κυμάνθηκε πολύ ψηλά τα τελευταία χρόνια κάτι που δείχνει ξεκάθαρα τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα σε αυτά που ξοδεύουμε και σε αυτά που παράγουμε ως χώρα. Η κατάσταση, στις οικονομίες του νότου, μέχρι πρότινος συντηρούνταν διότι υπήρχε διατήρηση του υψηλού ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης αφενός και της καλής κατάστασης της διεθνούς οικονομίας αφετέρου.

Τα προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας λόγω των δυσκολιών στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, της διαφθοράς και της κακοδιαχείρισης του δημόσιου πλούτου ήρθε να ενισχύσει και το ευρώ που με την ισχυρή ανατίμηση του τα τελευταία δέκα έτη κατά 23%, σύμφωνα με τους Financial Times, προκάλεσε μεγαλύτερη διεύρυνση του ελλείμματος ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και σε άλλες χώρες όπως είναι η Ισπανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία.

Το αρνητικό πρόσημο της ελληνικής εγχώριας παραγωγής οδήγησε τις δαπάνες σε χαμηλότερα επίπεδα ενώ ελλείμματα και χρέος δε μπορούσαν να «υποστηριχθούν» από το ΑΕΠ.

Τα τελευταία, επιδεινώνουν με τη σειρά τους και το κόστος παραγωγής πλέον, καθώς το σημαντικότερο μέρος του αυξημένου πληθωρισμού μεταφέρεται μέσα από τις αυξήσεις των τιμών και των υπηρεσιών στις οποίες εμπλέκεται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο ο κρατικός τομέας. Έτσι προεξοφλείται από τις αγορές μια ακόμη μεγαλύτερη μείωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, αυτή τη φορά λόγω των δημόσιων ελλειμάτων. Επιπλέον, η σε κάθε περίπτωση προκυκλική δημοσιονομική πολιτική που αναμένεται να ακολουθηθεί τα επόμενα έτη θα ωθήσει περαιτέρω την οικονομία σε χαμηλότερα επίπεδα συνδυασμού χαμηλότερης εγχώριας παραγωγής και δαπάνης. Δηλαδή, περισσότεροι φόροι και λιγότερα κρατικά έξοδα θα στέλνουν περαιτέρω την οικονομία προς τα κάτω, ενώ θα δυσκολεύουν και τη δημοσιονομική προσαρμογή.

Το ζήτημα είναι ότι η πτώση εγχώριας παραγωγής και δαπάνης, όπως και η συρρίκνωση της διαφοράς μεταξύ τους, θα συνεχίζεται μέχρι να βρει μια χαμηλότερη βάση. Με άλλα λόγια, το βιοτικό επίπεδο θα πέφτει, και, το κυριότερο, θα πέφτει άνισα. Αυτό γιατί, καθώς τιμές και μισθοί είναι σε μεγάλο βαθμό άκαμπτα (υψηλή απασχόληση στο δημόσιο τομέα, χαμηλή μερική απασχόληση, κ.λ.π.), αναμένεται

εκτίναξη της ανεργίας. Δηλαδή, αυτό που ονομάζουν κάποιοι «εσωτερική υποτίμηση» είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί στο βαθμό που «απαιτούν» οι αγορές, αφού δεν υπάρχει επιπλέον και εγχώριο νόμισμα να υποτιμηθεί. Η εκτόνωση τότε θα λάβει τη μορφή της απαξίωσης και της υποχώρησης του λιγότερου παραγωγικού κομματιού της ελληνικής οικονομίας, με αποτέλεσμα τη δραστική συρρίκνωση της απασχόλησης (Πελαγίδης 2012).

Κεφάλαιο 3

Η κρίση στη Κύπρο: το κούρεμα των καταθέσεων – Η κρίση στην Ελλάδα και ο έλεγχος κεφαλαίων

3.1 Τα αίτια της κρίσης στην Κύπρο

Η οικονομική κρίση του 2012 ήταν ιστορικά η μεγαλύτερη οικονομική κρίση που γνώρισε η Κυπριακή Δημοκρατία. Η βασική αιτία της κρίσης αυτής ήταν το γεγονός ότι οι Κυπριακές τράπεζες είχαν εναποθέσει το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων τους σε ελληνικά ομόλογα που κουρευτήκαν την άνοιξη του 2012. Τον Οκτώβρη του 2011, υπήρξε απομείωση των ελληνικών ομολόγων που επηρέασε κεφαλαιακά τόσο την Τράπεζα Κύπρου όσο και τη Λαϊκή Τράπεζα. Αυτό το γεγονός, σε συνδυασμό με τη μεγάλη εκροή των καταθέσεων από τις τράπεζες καθώς και τη συνεχή υποβάθμιση των Ελληνικών και Κυπριακών ομολόγων, οδήγησε σε δυσμενείς εξελίξεις για την οικονομία της Κύπρου.

Τον Φεβρουάριο του 2012, οι Κυπριακές τράπεζες επωμίστηκαν κόστος 4,5 δισεκατομμυρίων ευρώ από την εθελοντική αναδιάρθρωση του Ελληνικού χρέους. Δόθηκε μάλιστα και κρατική ενίσχυση στη Λαϊκή Τράπεζα ύψους 1.800.000.000 ευρώ τον Μάιο του 2012. Ήταν πλέον γεγονός πως μετά από τις αλλεπάλληλες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας, από διεθνείς οίκους αξιολόγησης, το Κυπριακό δημόσιο χρέος είχε από νωρίς χάσει το καθεστώς των αποδεκτών εξασφαλίσεων για τις πιστοδοτικές πράξεις του Eurogroup.

3.2 Το κούρεμα των καταθέσεων στις Κυπριακές τράπεζες

Ύστερα από την υποβάθμιση της κυπριακής οικονομίας από τον οίκο Moody's, στις 13 Μαρτίου 2012, και από τον οίκο Fitch, στις 25 Ιουνίου 2012, η Κύπρος ζήτησε να ενταχθεί στον Ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης. Στις 25 Ιουνίου 2012, αντιπροσωπεία της τρόικας κατέφθασε στη Κύπρο και διαπραγματεύθηκε με τη Κυπριακή κυβέρνηση τους όρους του δανεισμού.

Αρχικά δεν υπήρξε συμφωνία και η διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν και τους επόμενους μήνες ώσπου στις 30 Νοεμβρίου του 2012 η κυβέρνηση της Κύπρου συμφώνησε με την τρόικα τους όρους διάσωσης της Κυπριακής οικονομίας. Το μόνο που δεν είχαν συμφωνήσει ακόμα ήταν το ποσό της αναχρηματοδότησης των Κυπριακών τραπεζών. Στις 16 Μαρτίου 2013 η συμφωνία "έκλεισε" με τη χορήγηση δανείου ύψους δέκα δισεκατομμυρίων ευρώ. Αποφασίστηκε επίσης να συγκεντρωθεί ποσό ύψους 5,8 δισεκατομμυρίων ευρώ μέσω της φορολόγησης – κουρέματος των καταθέσεων που υπήρχαν στις Κυπριακές τράπεζες. Το ποσοστό του κουρέματος ορίστηκε στο 6,7% για καταθέσεις έως 100.000,00 ευρώ και 9,9% για καταθέσεις άνω των 100.000,00 ευρώ. Η συμφωνία αυτή απορρίφθηκε από τη Κυπριακή βουλή στις 19 Μαρτίου 2013 με 36 ψήφους κατά, 19 αποχές και μία απουσία. Στις 25 Μαρτίου, οι υπουργοί οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο κατέληξαν σε νέο σχέδιο, με βάση το οποίο κουρεύονται κατά 40% οι καταθέσεις των κυπριακών τραπεζών που υπερβαίνουν το ποσό των 100.000,00 ευρώ και συγχωνεύονται οι τράπεζες Κύπρου και Λαϊκή.

3.3 Πολιτικές συνέπειες

Μετά απ' όλα αυτά τα γεγονότα ξεκίνησε δικαστική έρευνα για την απόδοση ευθυνών στους υπαίτιους. Στις 2 Απριλίου, ο Κύπριος υπουργός οικονομικών, Μιχάλης Σαρρής, υπέβαλε την παραίτηση του. Δημοσιεύματα εφημερίδων της περιόδου εκείνης αναφέρουν πως συγγενικά πρόσωπα του προέδρου Αναστασιάδη φυγάδευσαν από τις κυπριακές τράπεζες καταθέσεις ύψους 21.000.000,00 ευρώ, λίγο πριν πραγματοποιηθεί το κούρεμα κάτι το οποίο αφήνει υπόνοιες για γνώση του γεγονότος του κουρέματος, από τη πλευρά του προέδρου, πολύ πιο πριν τη πραγματοποίησή του.

3.4 Οικονομικές επιπτώσεις

Αφότου ξέσπασε η οικονομική κρίση στη Κύπρο, η ανεργία αυξήθηκε. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Κυπριακή Στατιστική Υπηρεσία, η ανεργία, το πρώτο τρίμηνο του 2013 κυμάνθηκε στο 15,9% από 12,7% που κυμαίνονταν στο τελευταίο τρίμηνο του 2012 και 11,1% στο αντίστοιχο πρώτο τρίμηνο του 2012.

3.5 Τι προέβλεπαν συνοπτικά οι έλεγχοι κεφαλαίων στη Κύπρο

Τα capital controls επιβάλλονται προκειμένου να αποτραπεί ο κίνδυνος του bank run, δηλαδή ο κίνδυνος χρεωκοπίας των τραπεζών λόγω της μαζικής απόσυρσης των καταθέσεων από τους πελάτες τους. Όσο διαρκούν τα capital controls παρέχεται η δυνατότητα, στη χώρα που αντιμετωπίζει το πρόβλημα, να προβεί σε διαπραγματεύσεις με τα κράτη – μέλη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων στις τράπεζες δεν σηματοδοτεί κατ' ανάγκη ούτε έξοδο της χώρας από τη ζώνη του ευρώ ούτε και κούρεμα καταθέσεων. Συγκεκριμένα για τη περίπτωση της Κύπρου οι έλεγχοι κεφαλαίων προέβλεπαν τα εξής:

- Περιορίστηκε στα 300 ευρώ το ύψος των ημερήσιων αναλήψεων.
- Όσοι ταξίδευαν στο εξωτερικό έπαιρναν περιορισμένα χρήματα. Το ποσό αυτό στην περίπτωση της Κύπρου ήταν 2.000 ευρώ.
- Στους φοιτητές του εξωτερικού επιτρεπόταν ως 5.000 ευρώ το τρίμηνο.
- Δικαιολογητικά απαιτούνταν στην Κύπρο και για συναλλαγές εσωτερικού, αν αυτές γίνονταν μέσω της μεταφοράς ποσών από τραπεζικό λογαριασμό σε τραπεζικό λογαριασμό εντός Κύπρου.
- Απαγορεύτηκε η εξαγωγή συναλλάγματος για επενδύσεις στο εξωτερικό.
- Οι επιταγές χρησιμοποιούνταν μόνο για καταθέσεις στο όνομα του δικαιούχου.
- Οι προθεσμιακές καταθέσεις που έληγαν τον επόμενο μήνα της επιβολής των capital controls παρατάθηκαν τουλάχιστον ένα μήνα και στη συνέχεια μόνο ένα μέρος αυτών μπορούσε να μεταφερθεί σε λογαριασμό όψεως.

- Η πλήρης άρση των capital controls στην Κύπρο έγινε μετά από δύο χρόνια από την εφαρμογή τους.

3.6 Τα capital controls στην Ελλάδα

Το «παράδειγμα» της Κύπρου ακολούθησε και η Ελλάδα σε ό,τι αφορά την επιβολή ελέγχου στη διακίνηση κεφαλαίων. Το συμβούλιο Συστημικής Ευστάθειας συνέστησε στην Ελληνική κυβέρνηση την κήρυξη τραπεζικής αργίας για τη Δευτέρα 29 Ιουνίου 2015, ενώ στο κλείσιμο των τραπεζών και στην επιβολή capital controls οδηγεί η απόφαση της ΕΚΤ να διατηρήσει σταθερό το όριο της χρηματοδότησης των τραπεζών μέσω του έκτακτου μηχανισμού ELa. Σε όλα αυτά, οδήγησε στα τέλη Ιουνίου 2015 μια σειρά γεγονότων, όπως είναι η απόφαση της Ελληνικής κυβέρνησης για δημοψήφισμα, σχετικά με το αν ο Ελληνικός λαός συναινεί στην αποδοχή νέων μέτρων λιτότητας από την Τρόικα ή όχι, και η μη παράταση του δεύτερου προγράμματος της μακροοικονομικής προσαρμογής της χώρας.

Σύμφωνα λοιπόν με την πράξη νομοθετικού περιεχομένου που ψηφίστηκε εκτάκτως από την Ελληνική βουλή, τα καταστήματα των Ελληνικών τραπεζών παρέμειναν κλειστά από τη Δευτέρα 29 Ιουνίου και για τρεις εβδομάδες έως την 19^η Ιουλίου 2016. Αρχικά, το ημερήσιο όριο αναλήψεων από τα Α.Τ.Μ. των καταστημάτων των τραπεζών ορίστηκε στα 60 ευρώ ανά φυσικό πρόσωπο ανά τραπεζικό ίδρυμα. Υπήρξαν και υπάρχουν περιορισμοί στις διατραπεζικές και στις διασυνοριακές μεταφορές κεφαλαίων ενώ, μεταξύ άλλων, απαγορεύονταν και η πρόωρη λήξη των προθεσμιακών καταθέσεων.

Τη Δευτέρα, 29 Ιουνίου 2015, η Τράπεζα της Ελλάδος εξέδωσε την εξής ανακοίνωση: «Ανακοινώνεται ότι από τη Δευτέρα 29 Ιουνίου 2015 έως και τη Δευτέρα 6 Ιουλίου 2015 η Τράπεζα της Ελλάδος θα διενεργεί συναλλαγές που αφορούν μόνο λογαριασμούς του Ελληνικού Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ και των Ασφαλιστικών Φορέων. Ουδεμία άλλη συναλλαγή για το κοινό (π.χ. αγοραπωλησία χρυσών λιρών) θα διενεργείται».

Το πόσο θα διαρκέσουν τα capital controls στη χώρα είναι άγνωστο. Σήμερα, εν έτει 2016, έχει υπάρξει άρση σε αρκετές από τις απαγορεύσεις τους που αφορούν

τραπεζικές συναλλαγές. Η πιο πρόσφατη έχει να κάνει με το ότι πλέον επιτρέπεται η πρόωρη εξόφληση των προθεσμιακών καταθέσεων ενώ είναι επιτρεπτή και η προσθήκη συνδικαιούχων σε υφιστάμενους λογαριασμούς πελατών αν και εφόσον οι υποψήφιοι συνδικαιούχοι έχουν υφιστάμενη σχέση με τη τράπεζα. Το 81% των οικονομολόγων που συμμετείχαν σε δημοσκόπηση του Bloomberg εκτιμούν ότι τα capital controls θα διαρκέσουν ως το β' εξάμηνο του 2016. Η δημοσκόπηση διενεργήθηκε μεταξύ 9 και 16 Οκτωβρίου και σ' αυτή συμμετείχαν 16 αναλυτές. Η Ελληνική κυβέρνηση και οι αξιωματούχοι των τραπεζών έχουν υποστηρίξει ότι οι κεφαλαιακοί έλεγχοι μπορούν να αρθούν στις αρχές του 2016. Ο Αχιλλέας Χρυσοστόμου, οικονομικός αναλυτής της Standard Chartered στο Λονδίνο τους χαρακτηρίζει ως υπερβολικά αισιόδοξους και θεωρεί ότι οι Ευρωπαίοι εταίροι, οι πιστωτές, θα θελήσουν να δουν περισσότερες αποδείξεις στην εφαρμογή του προγράμματος πριν νοιώσουν άνετα για να άρουν τους κεφαλαιακούς ελέγχους.

Όπως ήταν αναμενόμενο, από τα capital controls, έχει πληγεί η ελληνική οικονομία που φέτος αναμένεται να παρουσιάσει ύφεση 1% σύμφωνα με δεύτερη δημοσκόπηση που διενήργησε το Bloomberg για τις Ελληνικές προοπτικές (www.protothema.gr/economy/article/519684/toulahiston-os-to-v-examino-tou-2016-ta-capital-controls-stin-ellada.html/8.05.2016).

Συμπεράσματα

Η παρούσα οικονομική κρίση, ανέδειξε σημαντικές αδυναμίες της Ευρωζώνης, εγγενείς και επίκτητες. Η Ευρώπη των «δύο ταχυτήτων» (Ευρωπαϊκός Βορράς και Ευρωπαϊκός Νότος), με τον Ευρωπαϊκό Βορρά να εξειδικεύεται σε τομείς παραγωγής «σύνθετων βιομηχανικών αγαθών και εντάσεως εξειδικευμένης εργασίας» και τον Ευρωπαϊκό Νότο σε «εντάσεως φυσικών πρώτων υλών, ανειδίκευτης εργασίας και χαμηλής και μέσης τεχνολογίας» καθιστά ασύμμετρη την ανάπτυξη των χωρών της Ευρωζώνης. Άλλοι παράγοντες όπως η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στην Ευρωζώνη, που είναι περιορισμένη σε σχέση με τις Η.Π.Α. για παράδειγμα, καθώς και οι πολλές και διαφορετικές γλώσσες που χρησιμοποιούνται εντός της, δυσκολεύουν την ευελιξία, την παραγωγική ανάπτυξη και την ταχύτητα στη προσαρμογή των νέων δεδομένων της παγκοσμιοποίησης. Αποτέλεσμα των παραπάνω, είναι στις χώρες εκείνες, της ζώνης του Ευρώ, που είναι λιγότερο αναπτυγμένες να δημιουργούνται προβλήματα αστάθειας. Αν η τρέχουσα κρίση συνεχιστεί, δεν θα αργήσει η στιγμή, όπου οι επί μέρους εθνικές οικονομίες θα πρέπει να αναλογιστούν σοβαρά το κόστος που συνεπάγεται η συμμετοχή τους στην Ευρωζώνη.

Περιορισμοί

Οι περιορισμοί της συγκεκριμένης έρευνας αφορούν κυρίως το τελευταίο κεφάλαιο που έγινε αναφορά στο θέμα των capital controls στην Ελλάδα. Παρότι υπήρχε η δυνατότητα για καταγραφή αναλυτικών στοιχείων σχετικά με τη διαρροή κεφαλαίων από συγκεκριμένο τραπεζικό ίδρυμα, λίγο πριν την επιβολή ελέγχου κεφαλαίων, και για τις τεχνικές διακράτησης τους αφενός και διαχείρισης αφετέρου των εκροών ύστερα από τη διαφυγή τους, εν τούτοις δεν παρουσιάστηκαν για λόγους διατήρησης του τραπεζικού και επιχειρησιακού απορρήτου. Η ίδια αδυναμία υπήρξε και για την παρουσίαση των σχετικών στοιχείων κατά τη διάρκεια των capital controls και το πώς αυτά τροποποιήθηκαν στη πορεία με την μερική άρση των ελέγχων.

Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Τα ερωτήματα που γεννώνται, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα και την ανάλυση τους, έχουν να κάνουν, στη παρούσα οικονομική συγκυρία, σχετικά με τη βιωσιμότητα ή μη της Ευρωζώνης. Μήπως η «έκρηξη» των ανισοτήτων ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης προοιωνίζει το τέλος της; Τι είδους αλλαγές και προσαρμογές απαιτούνται για να παραμείνει μια χώρα ισχυρή στη ζώνη του Ευρώ; Μια χώρα με σοβαρά δημοσιονομικά προβλήματα, όπως είναι η Ελλάδα, υψηλά ποσοστά ανεργίας, και περιορισμένη επιχειρηματικότητα έχει περισσότερα οφέλη ή ζημίες από την παραμονή της στη ζώνη του Ευρώ; Τι πρέπει να αλλάξει στα κριτήρια σύγκλισης προκειμένου να εισαχθεί μια Ευρωπαϊκή χώρα στην Ευρωζώνη; Ποιες θα είναι οι συνέπειες της ενδεχόμενης εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη και ποιος θα είναι ο κίνδυνος συναλλάγματος και ο κίνδυνος χώρας σε μια τέτοια προοπτική;

Βιβλιογραφία

Αντζουλάτος Άγγελος, Αθήνα 2011, Εκδόσεις Διπλογραφία, Κυβερνήσεις Χρηματαγορές Και Μακροοικονομία, Κεφ. 15, Σελ. 630

Καραμούζης Νικόλαος, Αθήνα 2011, Εκδοτικός Οίκος Λιβάνη, Από Τη Διεθνή Κρίση Στην Κρίση Της Ευρωζώνης Και Της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον; , Κεφ. Β, Σελ. 176 έως 178

Μαριόλης Θεόδωρος, Αθήνα 2011, Εκδόσεις matura, Ελλάδα, Ευρωπαϊκή Ένωση Και Οικονομική Κρίση, Κεφ. 4, Σελ. 95 έως 110

Μπλάφα Ευσταθία, Ηράκλειο Κρήτης 2011, Πτυχιακή Εργασία: Κόστη Και Οφέλη Νομισματικής Ένωσης, Κεφ. 2, Σελ. 15

Ντάλης Σωτήριος, Αθήνα 2012, Εκδόσεις Παπαζήση, Από Την Ένταξη Στην Κρίση, Γ Μέρος, Σελ. 397 έως 404, 420 έως 431

Πελαγίδης Θεόδωρος, 2007, Τίτλος Άρθρου: Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Και Νομισματική Ολοκλήρωση Σε Συνθήκες Παγκοσμιοποίησης, Επιμελητές συλλογικού τόμου:

Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., Αθήνα 2007, Εκδόσεις Θεμέλιο, Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση Οργάνωση Και Πολιτικές 50 Χρόνια, Κεφ. 9, Σελ. 316 έως 329

Προβόπουλος Γεώργιος, Κέντρο Πολιτισμού Έρευνας Και Τεκμηρίωσης, Η Τράπεζα Της Ελλάδος 2008-2013, Κεφ. 2, Σελ. 40 έως 41

Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, Αθήνα, Αύγουστος 2013, Η Ελληνική Οικονομία Και η Απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2013, Σελ. 69,74

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015, Από την Οικονομική Στη Πολιτική Ένωση, 2015, Europa.eu/about-eu/basic-information/about/index-el.htm, 14.11.2015

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ένταξη Στη Ζώνη Του Ευρώ, Κριτήρια Σύγκλισης, 2015,

www.consilium.europa.eu/el/policies/joining-euro-area/convergence-criteria/,

23.11.2015

Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος, Ισοζύγιο Αγαθών, Ετήσια Στοιχεία Εμπορικού Ισοζυγίου, 2016,

www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/commercial.aspx,

06.01.2016

Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος, Εσωτερική οικονομία – Τιμές, Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/prices.aspx, 06.01.2016

Ιστοσελίδα Ευρετηρίου Οικονομικών Όρων, 2016, www.euretirio.com/apotelesmatiki-agera, 09.03.2016

Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2016, Οικονομικές Και Χρηματοδοτικές Υποθέσεις, ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/index_el.htm, 05.03.2016

Ιστοσελίδα, Άρθρο: Τράπεζες Και Ασυμμετρική Πληροφόρηση, Posted by Panicos Demetriades (Regular StockWatchContributor) of February 13th, 2012, blog.stockwatch.com.cy/?p=1086/, 24.02.2016

Τριανταφύλλης Χρήστος, Αθήνα 1999, «Λεξικό Οικονομικών, Εμπορικών, Τραπεζικών Και Χρηματιστηριακών Όρων»

European Commission, Economic And Financial Affairs, The Euro, 2015, ec.europa.eu/economy-finance/euro/index-el.htm, 19.11.2015

European Commission, Economic And Financial Affairs, Policy And Surveillance, 2015, ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/euro-area/index-en.htm, 19.11.2015

Eurostat Statistics Explained, Διεθνείς Εμπορευματικές Συναλλαγές, Κύριοι Εμπορικοί Εταίροι για Εισαγωγές, ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/international-trade-ingoods/el, 06.01.2016

Eurostat Statistics Explained, File: HICP all-items, annual average inflation rates, 2004-14 (%) YB15.png, [ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:HICP_all-items,-annual_average_inflation_rates,_2004-14_\(%25\)-YB15.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:HICP_all-items,-annual_average_inflation_rates,_2004-14_(%25)-YB15.png), 10.01.2016

Eurostat Statistics Explained, File: Table 2 Unemployment rate, 2003-2014 (%)
(%).png,ec.europa.eu/Eurostat/statistics-explained/index.php/File:Table_2_Unemployment-rate,_2003-2014_(%25).png,
10.01.2016

Stephen Castle, David Jolly (June 12, 2012). [«Rates on Spanish Bond Soar»](#). *The New York Times*.

[«Eurozone crisis live: Spain told to cut harder as Greek deal approved»](#). *Guardian*. 13 March 2012.

Hadjipapas, Andreas; Hope, Kerin (14 September 2011). [«Cyprus nears €2.5bn Russian loan deal»](#). *Guardian*.

www.protothema.gr/economy/article/519684/toulahiston-os-to-v-examino-tou-2016-ta-capital-controls-stin-ellada.html/8.05.2016

